

Spisy powszechne
Censuses

Warszawa, Warszawa 2021

Powszechny Spis Rolny 2020 **Metodologia i organizacja badania**

National Agricultural Census 2020
Research methodology and organization

Powszechny Spis Rolny 2020

Metodologia i organizacja badania

Główny Urząd Statystyczny
Warszawa 2021

Opracowanie merytoryczne

Główny Urząd Statystyczny, Departament Rolnictwa, Departament Systemów Teleinformatycznych, Geostatystyki i Spisów, Departament Rynku Pracy

Pod kierunkiem

Artura Łączyńskiego

Zespół autorski

Anna Bogumił, Agata Cendrowska, Izabela Dach-Oleszek, Magdalena Janczur-Knappek, Renata Kaczkowska, Andrzej Kaprzyk, Małgorzata Kuliś, Liliana Kursa, Anna Majcher, Mirosława Makowska, Ewa Mierzejewska-Urbanek, Tomasz Milewski, Dariusz Miziołek, Jolanta Przypaśniak, Ewa Seweryn, Wioleta Studzińska, Mariusz Wojciechowski, Agnieszka Zgierska, Elżbieta Ziótkowska.

Skład i opracowanie graficzne

Elżbieta Lisiak, Eustachiusz Markowski, Katarzyna Stanecka

ISBN 978-83-66466-44-9

Publikacja dostępna na stronie internetowej
stat.gov.pl

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

Zakład Wydawnictw
Statystycznych

00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10

Spis treści

1. Wprowadzenie	7
2. Cele spisu	8
3. Podstawy prawne spisu	9
3.1. Unijne i krajowe akty prawne	9
3.2. Tajemnica statystyczna	9
3.3. Obowiązek udzielenia odpowiedzi	10
4. Zasady i tryb finansowania spisu	11
5. Termin realizacji i okresy referencyjne spisu	12
6. Jednostka obserwacji i związane z nią definicje	13
7. Podstawowe założenia metodologiczne	15
9. Wykaz gospodarstw rolnych	17
10. Formularz i metody zbierania danych	18
11. Szczegółowe definicje i zasady spisywania badanych zmiennych	22
11.1. Użytkowanie gruntów	22
11.2. Powierzchnia zasiewów	25
11.3. Zwierzęta gospodarskie	26
11.4. Nawożenie	30
11.5. Ochrona roślin	31
11.6. Budynki gospodarskie	32
11.7. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze	33
11.8. Działalność gospodarcza	34
11.9. Struktura dochodów	37
11.10. Aktywność ekonomiczna	38
11.11. Chów i hodowla ryb	43
12. Typologia gospodarstw rolnych	44
12.1. Cele typologii	44
12.2. Definicje	44
12.3. Klasy wielkości ekonomicznej	45
12.4. Typy rolnicze	45
13. Organizacja aparatu spisowego	47
13.1. Centralne Biuro Spisowe	47
13.1.1. Eksperti merytoryczni	50
13.1.2. Eksperti IT	50
13.1.3. Lider grupy do spraw infolinii spisowej	50
13.2. Wojewódzkie Biura Spisowe	50
13.2.1. Wojewódzkie Centra Zarządzania Spisem	52
13.3. Gminne Biura Spisowe	53
13.4. Rachmistrzowie spisowi	54
13.5. Stanowiska do samospisu	57

14. Szkolenie członków aparatu spisowego	60
15. Infolinia spisowa	62
16. Systemy informatyczne i aplikacje wspierające realizację spisu	63
16.1. CORstat_Rol	63
16.2. Redmine	63
16.3. IC Business Manager	63
16.4. Aplikacja Moduł Merytoryczny	63
16.5. Aplikacje użytkowe dla użytkowników spisu	64
16.6. System Call Center	64
16.7. Dashboard Informacyjny	64
17. Bezpieczeństwo urządzeń mobilnych i transferu danych	66
18. System przetwarzania danych	67
19. Udostępnianie wyników	68

1. Wprowadzenie

Spis powszechny to badanie służące celom statystycznym, przeprowadzane według stanu na określony moment w czasie. Informacje zbierane są wprost od osób podlegających badaniu i objęte są tajemnicą statystyczną. Udział w spisie jest obowiązkowy.

Spisy rolne są największymi badaniami statystycznymi w obszarze rolnictwa i ze względu na swój szeroki zakres zarówno podmiotowy jak i przedmiotowy, wysokie koszty i pracochłonność są przeprowadzane tylko raz na 10 lat. Wyniki pozyskiwane w spisach mają ogromne znaczenie, służą do analizy rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich, a także stanowią podstawę do kształtowania unijnej i krajowej polityki rolnej oraz ustalania zasad finansowania rolnictwa. Z uwagi na istotne powiązania rolnictwa z innymi gałęziami gospodarki, dane spisowe wykorzystywane są do ogólnej oceny sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Z tego względu ważnym zadaniem spisu jest zaspokojenie krajowych potrzeb informacyjnych, w których identyfikacji pomogła runda konsultacji społecznych, przeprowadzonych w ramach prac przygotowawczych. Dane spisowe mają ogromne znaczenie dla prowadzenia statystycznych badań rolniczych w kolejnych latach, gdyż zostaną wykorzystane do budowy operatów na potrzeby tych badań.

Powszechny spis rolny w 2020 r. (PSR 2020) obejmował swoim zasięgiem cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej, a jego przeprowadzenie wymagało przygotowania regulacji prawnych, zarówno na szczeblu europejskim jak i krajowym.

PSR 2020 został zrealizowany zgodnie z rekomendacjami Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) dotyczącymi rundy spisów światowych około 2020 r. Jest to już 10. runda spisów światowych. Pierwsza odbyła się jeszcze przed powstaniem FAO w 1930 r., ostaną około 2010 r. Podobnie jak inne kraje członkowskie Unii Europejskiej (UE), Polska była zobowiązana do przeprowadzenia spisu zgodnie z wymogami Komisji Europejskiej w 2020 r. Dane ze spisu będą wykorzystywane przez Komisję do oceny już stosowanych oraz nowych narzędzi Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), a także polityki środowiskowej i klimatycznej.

Powszechny spis rolny w 2020 r. był realizowany w trudnych warunkach związanych z wystąpieniem pandemii COVID-19, które wymusiły znaczne zmiany we wcześniej zaplanowanym sposobie zbierania danych, przede wszystkim w gospodarstwach indywidualnych. Podjęto wszelkie możliwe działania zmierzające do zorganizowania spisu w sposób umożliwiający zebranie jak najwyższej jakości danych od wszystkich użytkowników gospodarstw rolnych. Wiązało się to z koniecznością procedowania zmian do ustawy o powszechnym spisie rolnym w 2020 r., a także pozyskaniem maksymalnej ilości aktualnych numerów telefonów do użytkowników gospodarstw rolnych, m.in. od operatorów telekomunikacyjnych. Zmiana ustawy umożliwiła wprowadzenie obowiązkowej metody realizacji spisu poprzez samospis internetowy oraz przeprowadzenie wywiadów telefonicznych z użytkownikami gospodarstw indywidualnych, w dużej mierze zastępując nimi wywiady bezpośrednie.

2. Cele spisu

Spis rolny ma do spełnienia następujące cele:

- zapewnienie bazy informacyjnej o gospodarstwach rolnych i związanych z nimi gospodarstwach domowych, koniecznej dla realizacji krajowej, regionalnej i lokalnej polityki rolnej, środowiskowej i społecznej na wsi,
- dostarczenie danych na potrzeby negocjacji z UE w zakresie rodzaju i wielkości dopłat unijnych dla rolnictwa i obszarów wiejskich,
- analizę zmian, jakie zaszły w rolnictwie na przestrzeni dziesięciolecia 2010–2020. Przy czym należy podkreślić, że przeprowadzenie spisu rolnego w tym samym terminie i zakresie tematycznym we wszystkich państwach członkowskich UE, daje możliwość dokonywania porównań i prowadzenia analiz zmian w polskim rolnictwie na tle zmian w innych krajach, regionach czy też na tle całej Wspólnoty,
- wykonanie zobowiązań Polski w zakresie dostarczenia informacji dla potrzeb EUROSTAT-u i innych organizacji międzynarodowych (FAO, Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD i inne). Dane przekazane do Eurostatu zostaną wykorzystane przez Komisję Europejską przy wytyczaniu nowych ram Wspólnej Polityki Rolnej, a także środowiskowej i klimatycznej,
- aktualizację statystycznego rejestru gospodarstw rolnych, a tym samym przygotowanie operatów, do przeprowadzanych w okresach pomiędzy spisami, różnotematycznych badań reprezentacyjnych z zakresu rolnictwa, w tym zgodnych z wymogami nowego unijnego rozporządzenia SAIO (*Statistics on Agricultural Input and Output*) integrującego badania produkcji roślinnej i zwierzęcej, statystykę rolno-środowiskową oraz statystykę cen.

3. Podstawy prawne spisu

3.1. Unijne i krajowe akty prawne

Powszechny spis rolny został przeprowadzony na podstawie:

- ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1728 z późn. zm.). Ustawa ta szczegółowo określiła zasady przeprowadzenia spisu, podmioty podlegające spisowi oraz zakres danych, które należy zebrać,
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2018/1091 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zintegrowanych statystyk dotyczących gospodarstw rolnych oraz uchylenia rozporządzeń (WE) nr 1166/2008 i (UE) nr 1337/2011 (Dz. Urz. L 200 z 7.8.2018),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności,
- rozporządzenia Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzji Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (tekst mający znaczenie dla Europejskiego Obszaru Gospodarczego – EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych,
- ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 443 z późn. zm.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. (RODO) w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych,
- ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1781).

3.2. Tajemnica statystyczna

Dane zebrane w ramach powszechnego spisu rolnego w 2020 r.:

- przetwarzane są zgodnie z zasadami określonymi w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylającego rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności, rozporządzenia Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzji Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (Dz. Urz. UE L 87 z 31.03.2009, str. 164, z późn. zm.),
- objęte są tajemnicą statystyczną w rozumieniu art. 10 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej, a ich przetwarzanie nie może być powierzone innemu podmiotowi. Naruszenie tajemnicy statystycznej pociąga za sobą skutki prawne przewidziane w art. 54 i 55 ustawy o statystyce publicznej.

Ochronę danych osobowych zebranych w ramach spisu zapewnia Prezes Głównego Urzędu Statystycznego.

Pracownicy służb statystyki publicznej, rachmistrze spisowi oraz inne osoby wykonujące czynności w imieniu i na rzecz statystyki publicznej, mający bezpośredni dostęp do danych jednostkowych, są obowiązani do bezwzględnego przestrzegania tajemnicy statystycznej i byli dopuszczeni do wykonywania tych czynności po złożeniu piśmennego przyrzeczenia następującej treści:

„Przyrzekam, że będę wykonywać swoje prace na rzecz statystyki publicznej z całą rzetelnością, zgodnie z etyką zawodową statystyka, a poznane w czasie ich wykonywania dane jednostkowe zachowam w tajemnicy wobec osób trzecich.” (art. 12 ustawy o statystyce publicznej).

3.3. Obowiązek udzielenia odpowiedzi

Zgodnie z art. 7 ustawy o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. udział w spisie rolnym był obowiązkowy, a użytkownicy gospodarstw rolnych byli obowiązani do udzielania dokładnych, wyczerpujących i zgodnych z prawdą odpowiedzi.

4. Zasady i tryb finansowania spisu

Całość prac związanych z przygotowaniem, przeprowadzeniem i opracowaniem wyników powszechnego spisu rolnego w 2020 r., w tym zadania zlecone gminom była finansowana z budżetu państwa, z części 58 – Główny Urząd Statystyczny, oraz ze środków Unii Europejskiej w ramach grantu „Spis rolny w Polsce w 2020 roku” (umowa nr 2019.0210 na kwotę 4 mln €). Specyfikacja wydatków spisowych jest określona w załączniku nr 4 do ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1728 z późn. zm.).

Wysokość środków finansowych na pokrycie wydatków na realizację zadań związanych ze spisem określają plany finansowe poszczególnych jednostek służb statystyki publicznej, w których zmiany mogły być dokonywane jedynie zgodnie z procedurami określonymi w Zasadach finansowania Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r. oraz Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2021 r.

Dotacje dla gmin na realizację zadań związanych ze spisem były przekazywane za pośrednictwem urzędu statystycznego właściwego ze względu na miejsce położenia gminy w wysokościach zatwierdzonych przez Generalnego Komisarza Spisowego.

5. Termin realizacji i okresy referencyjne spisu

PSR 2020 został przeprowadzony w Polsce w terminie od 1 września do 30 listopada 2020 r. według stanu na dzień 1 czerwca 2020 r. (dzień referencyjny).

Część danych (wymienione w tabeli na str. 18), ze względu na ich specyfikę, dotyczyła okresu ostatnich 12 miesięcy kończącego się w dniu referencyjnym badania czyli okresu od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie.

W dziale Aktywność ekonomiczna, w części dotyczącej aktywności bieżącej, okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.).

6. Jednostka obserwacji i związane z nią definicje

Jednostką obserwacji w PSR 2020 było gospodarstwo rolne. Na potrzeby spisu przyjęto definicję gospodarstwa rolnego podaną w Kodeksie Cywilnym:

Gospodarstwo rolne to grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą wraz z prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego (art. 55³ Kodeksu Cywilnego).

Zgodnie z przyjętą metodologią do działalności rolniczej prowadzonej przez gospodarstwo rolne zaliczono:

- uprawę roślin, która obejmuje: wszystkie uprawy rolne (w tym również uprawę grzybów jadalnych), warzywnictwo i ogrodnictwo, szkółkarstwo, hodowlę i nasiennictwo roślin rolniczych i ogrodniczych,
- chów i hodowlę zwierząt gospodarskich, tj. bydła, owiec, kóz, koni, świń, drobiu, królików, pozostałych zwierząt futerkowych, zwierząt dzikich utrzymywanych w warunkach fermowych (np. dziki, sarny, daniele, lamy) i pszczół,
- utrzymanie gruntów rolnych, już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych, według zasad dobrej kultury rolnej (zgodnie z normami).

W grupie spisanych podmiotów znalazły się gospodarstwa rolne osób fizycznych oraz osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej.

Gospodarstwo rolne osoby fizycznej (gospodarstwo indywidualne) to gospodarstwo użytkowane przez osobę fizyczną obejmujące:

- gospodarstwa rolne o powierzchni 1 ha i więcej użytków rolnych,
- gospodarstwa rolne o powierzchni poniżej 1 ha użytków rolnych (w tym nieposiadające użytków rolnych) prowadzące działy specjalne produkcji rolnej lub produkcję rolną (roślinną i/lub zwierzęcą) o znaczącej, określonej następującymi progami skali: 0,5 ha dla: drzew owocowych, krzewów owocowych, warzyw gruntowych, truskawek gruntowych oraz chmielu; 0,3 ha dla szkótek sadowniczych i szkótek ozdobnych; 0,1 ha dla tytoniu; 5 sztuk dla bydła ogółem; 20 sztuk dla świń ogółem; 5 sztuk dla loch; 20 sztuk dla owiec ogółem i kóz ogółem; 100 sztuk dla drobiu ogółem; 10 sztuk dla zwierząt dzikich utrzymywanych w systemie fermowym; 20 pni dla pszczół.

Gospodarstwo rolne osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to gospodarstwo rolne użytkowane przez osobę prawną lub jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, niezależnie od tego czy prowadzona działalność rolnicza jest działalnością podstawową czy drugorzędną.

Informacji o gospodarstwach rolnych udzielali ich użytkownicy. W przypadku, gdy użytkownik do prowadzenia gospodarstwa wyznaczył osobę z rodziny lub zatrudnił pracownika najemnego, wywiad był przeprowadzony z osobą kierującą gospodarstwem rolnym.

Użytkownik gospodarstwa rolnego to osoba fizyczna, osoba prawna oraz jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, faktycznie użytkująca gospodarstwo rolne, niezależnie od tego, czy jest właścicielem, dzierżawcą tego gospodarstwa, czy też użytkuje je z innego tytułu i niezależnie od tego, czy grunty wchodzące w skład gospodarstwa rolnego są położone na terenie jednej czy kilku gmin.

Za **osobę kierującą gospodarstwem rolnym** uważa się pełnoletnią osobę fizyczną upoważnioną przez właściciela/użytkownika gospodarstwa rolnego do podejmowania oraz nadzorowania lub wykonywania decyzji bezpośrednio związanych z procesami produkcyjnymi.

Użytkownicy gospodarstw indywidualnych są w większości przypadków jednocześnie ich właścicielami i osobami kierującymi.

Siedziba użytkownika gospodarstwa indywidualnego to adres zamieszkania użytkownika. Adres ten nie zawsze jest taki sam jak adres zameldowania.

Siedziba gospodarstwa indywidualnego to siedlisko gospodarstwa (budynek mieszkalny oraz budynki gospodarskie i urządzenia służące do produkcji rolnej), a w przypadku braku siedliska, największa część gospodarstwa rolnego. Adres siedziby gospodarstwa nie zawsze jest taki sam jak siedziby użytkownika.

Siedziba gospodarstwa rolnego osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej to siedziba osoby prawnej lub jednostki lokalnej prowadzącej działalność rolniczą.

7. Podstawowe założenia metodologiczne

Powszechny spis rolny został przeprowadzony w formie **badania pełnego**, co oznacza, że spisem objęto wszystkie jednostki populacji, czyli wszystkie podmioty spełniające definicję krajową i jednocześnie unijną gospodarstwa rolnego.

Spisem **nie byli objęci właściciele ziemi**, którzy nie prowadzą działalności rolniczej, a także użytkownicy poniżej 1 ha użytków rolnych, prowadzący działalność rolniczą o małej skali (poniżej podanych w definicji progów).

W spisie uwzględniany był **stan faktyczny**, a nie stan prawny. Jeżeli pod jednym adresem mieszkały dwie osoby (np. matka i syn) i każda z nich była właścicielem gospodarstwa rolnego, ale faktycznie użytkowały je jak jedno gospodarstwo (tzn. wykorzystywały te same grunty, maszyny, budynki gospodarcze, siłę roboczą itp.), to oba gospodarstwa spisane zostały jako jedno gospodarstwo rolne.

Podobnie traktowano sytuację, w której pod jednym adresem mieszkały dwie osoby (np. współmałżonkowie), z których jedna była właścicielem zwierząt gospodarskich, a druga właścicielem użytków rolnych. W Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) osoby te mogły być zarejestrowane jako dwóch osobnych beneficjentów, w spisie byli natomiast ujmowani jako współużytkownicy jednego gospodarstwa rolnego.

Jeżeli w trakcie spisu okazało się że:

- gospodarstwo zostało sprzedane,
 - zaprzestano prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie,
 - przy braku własnych gruntów, dzierżawione dotychczas grunty zostały zwrócone i nie prowadzono produkcji zwierzęcej,
 - wydzierżawiono całość gruntów i nie jest prowadzona produkcja zwierzęca,
 - gospodarstwo przejęła osoba mieszkająca pod innym adresem,
- gospodarstwo było oznaczane jako **zlikwidowane**.

Z drugiej strony możliwe było **dopisywanie** gospodarstw będących dotychczas, z różnych względów, poza polem obserwacji statystyki, np. nowo powstałych.

W przypadku, gdy w stosunku do zapisów w wykazie gospodarstw rolnych, **zmienił się użytkownik** spisywanego gospodarstwa rolnego, a adres siedziby użytkownika pozostał bez zmian, gospodarstwo nie było likwidowane lecz zmieniane były dane użytkownika. Jeżeli obecny użytkownik użytkował także inne gospodarstwo rolne, to oba gospodarstwa były spisywane jako jedno.

W przypadku **zmian w powierzchni** gospodarstwa rolnego w okresie 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie (zakup, sprzedaż, dzierżawa) należało zebrać dane odnoszące się tylko do powierzchni użytkowanej przez gospodarstwo w dniu 1 czerwca 2020 roku.

Dążąc do redukcji kosztów spisu i obciążenia respondentów, a także podnoszenia jakości danych i unikania ich redundancji, założono, że w spisie zostaną wykorzystane w możliwie najszerszym zakresie dostępne **źródła pozastatystyczne**, w tym administracyjne.

Oprócz źródeł administracyjnych, do zasilenia formularza po spisie, wykorzystane zostały dane GUS opracowywane przez Departament Systemów Teleinformatycznych, Geostatystyki i Spisów dotyczące położenia geograficznego gospodarstwa rolnego oraz położenia na obszarach o ograniczeniach naturalnych, a także Departament Przedsiębiorstw – w zakresie gospodarstw rolnych osób prawnych należących do grup przedsiębiorstw. Z wykazu gospodarstw rolnych zostały przeniesione informacje o statusie prawnym gospodarstwa.

Podobnie jak w innych badaniach statystycznych, w spisie wystąpiły tzw. **braki odpowiedzi**. Z niektórymi respondentami nie udało się nawiązać kontaktu, a część respondentów odmówiła udzielenia wywiadu. Dla niespisanych gospodarstw (biorcy) zastosowano imputację rekordów. Algorytmy imputacji obejmowały wybór spośród spisanych gospodarstw podobnego dawcy danych, zdefiniowanie zmiennych pomocniczych decydujących o wyborze dawcy (dane administracyjne, dane z innych badań) oraz założenia, które zapewniały spójność rekordu biorcy uzupełnionego danymi pobranymi z różnych źródeł.

8. Dane administracyjne

Ze względu na specyfikę polskiego rolnictwa, m.in.: dużą liczbę gospodarstw rolnych, nierzadko nieuporządkowane kwestie dotyczące własności i użytkowania gospodarstw rolnych, znaczną liczbę gospodarstw bardzo małych, często produkujących tylko na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego oraz fakt, że działalność rolnicza nie jest objęta zapisami ustawy o działalności gospodarczej, w obszarze rolnictwa mało jest rejestrów administracyjnych, a te które istnieją mają ograniczony zakres.

Zapisy o wykorzystaniu źródeł administracyjnych na potrzeby PSR 2020 znajdują się w ustawie o powszechnym spisie rolnym, jak również w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2018/1091 stanowiącego unijną podstawę prawną spisu. W tym ostatnim dokumencie wymienione są rejestry rekomendowane do wykorzystania, tj.: zintegrowany system zarządzania i kontroli, system identyfikacji i rejestracji zwierząt, rejestr gospodarstw ekologicznych oraz źródła administracyjne związane z określonymi działaniami dotyczącymi rozwoju obszarów wiejskich.

Zgodnie z przyjętymi założeniami, na potrzeby PSR 2020 źródła administracyjne zostały wykorzystane do:

- budowy i aktualizacji wykazu gospodarstw rolnych,
- zastąpienia danych statystycznych,
- walidacji, imputacji i analizy danych.

W ramach prac przygotowawczych do spisu rolnego, dokonano oceny możliwości wykorzystania danych administracyjnych do zastąpienia danych spisowych. W wyniku przeprowadzonych analiz, zdecydowano o wyborze danych dostępnych w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Głównym Inspektoracie Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (GIJHAR-S) i Głównym Urzędzie Geodezji i Kartografii (GUGiK).

Z ARiMR zostały pozyskane dane o rolnikach uzyskujących dopłaty bezpośrednie (1 cecha), korzystających ze wsparcia w ramach programu „Młody rolnik” (1 cecha) oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (12 cech), a także o gospodarstwach objętych systemami certyfikacji środowiskowej (1 cecha). GIJHAR-S dostarczył informacji o produkcji ekologicznej (34 cechy), a z GUGiK-u zostały pozyskane dane o wspólnotach gruntowych i powierzchni użytkowanych przez nie gruntów (3 cechy).

O wyżej wymienione dane rolnicy nie byli pytani w spisie rolnym. Po zakończeniu spisu, na podstawie wcześniej opracowanych algorytmów, rekordy zawierające dane spisowe dla każdego gospodarstwa rolnego zostały uzupełnione danymi administracyjnymi.

Dane ze źródeł administracyjnych zostały też wykorzystane w procesach walidacji, imputacji i analizy danych na etapie ich przetwarzania, jak również na etapie ich opracowywania na potrzeby udostępniania informacji. Walidacje i analizy dotyczyły zarówno danych jednostkowych, jak i zagregowanych na różnych poziomach agregacji.

9. Wykaz gospodarstw rolnych

Należy podkreślić, że w związku z brakiem urzędowego rejestru gospodarstw rolnych, bardzo ważnym i trudnym zadaniem była budowa pełnego i aktualnego wykazu gospodarstw rolnych, który w przypadku spisu rolnego powinien objąć wszystkie gospodarstwa rolne. W tym procesie bardzo ważną rolę odgrywały źródła administracyjne. Dane administracyjne do budowy i aktualizacji wykazu przekazywane były przez gestorów na podstawie ustawy o powszechnym spisie rolnym (Załącznik 3 do Ustawy).

Wykaz gospodarstw rolnych do PSR 2020 to efekt prac nad Operatem do Badań Rolniczych (OdBR) prowadzonych w 2020 r. Operat stanowi bazę podmiotową i przedmiotową do badań rolniczych, w tym największego z nich, czyli spisu rolnego. Operat do spisu rolnego powstał z wykorzystaniem nowych rozwiązań technicznych opartych o środowisko MS-SQL, z uwzględnieniem doświadczeń z lat poprzednich. Wdrożono przetwarzanie etapowe z wykorzystaniem sterowania poprzez metadane oraz sekwencję procedur, które pozwalają na sprawniejsze i bardziej zautomatyzowane przetwarzanie danych.

Do przygotowania operatu do PSR 2020 wykorzystane zostały następujące dane wejściowe:

- Operat do Badań Rolniczych z roku 2019,
- gospodarstwa rolne z Bazy Jednostek Statystycznych (BJS) prowadzonej w GUS,
- zbiory pozastatystyczne – zdefiniowane w ustawie o PSR 2020 (DZ. U. 2019, poz. 1728, załącznik nr 3),
- dane z systemów: Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju – TERYT, System identyfikatorów i nazw miejscowości – SIMC, Centralny katalog ulic, System identyfikacji adresowej ulic, nieruchomości, budynków i mieszkań – NOBC,
- wyniki badań rolniczych GUS realizowanych w 2020 r.,
- wyniki badania GUS dotyczącego zgonów za lata od 2010 do 2020 (kwartał I i II),
- współrzędne x, y punktów adresowych.

Źródłami aktualizacji operatu ze zbiorów pozastatystycznych były zbiory danych:

- ARiMR – dwie transze danych, pierwsza w styczniu 2020 r., druga w lipcu 2020 r., obejmujące: ewidencję gospodarstw rolnych, ewidencję producentów rolnych, system identyfikacji i rejestracji zwierząt (IRZ),
- Ministerstwa Finansów – dane o osobach fizycznych prowadzących działy specjalne produkcji rolnej,
- GIJHAR-S – dane o gospodarstwach ekologicznych – dwie transze danych, pierwsza w marcu 2020 r., druga w lipcu 2020 r.,
- Polskiego Związku Hodowców Koni (PZHK) w zakresie danych o koniowatych,
- dostawców publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych,
- operatora pocztowego.

Zgodnie z założeniami aktualizacja podmiotowa i przedmiotowa operatu do PSR 2020 odbywała się, według ustalonego harmonogramu prac, w dwóch etapach. Po I etapie aktualizacji, w czerwcu 2020 r., został wygenerowany wykaz wstępny (na potrzeby wysyłki listu Prezesa GUS do respondentów), zaś po II etapie (w sierpniu 2020 r.) – wykaz ostateczny wykorzystany do przeprowadzenia PSR 2020.

Ostateczny wykaz gospodarstw rolnych zasilił system CORstat_Rol, który zarządzał etapem zbierania danych w PSR 2020.

W trakcie spisu wykaz był aktualizowany poprzez likwidację gospodarstw już nieistniejących czy zdublowanych lub dopisywanie gospodarstw pominiętych w wykazie, np. nowo powstałych. W ostatecznym wykazie do PSR 2020 znalazło się ponad 1,5 mln gospodarstw rolnych. W trakcie spisu zlikwidowano ok. 150 tys. gospodarstw, a ok. 20 tys. dopisano. Gospodarstwa zostały zlikwidowane w spisie, gdyż nie spełniały definicji gospodarstwa rolnego, tj. zaprzestały prowadzenia działalności rolniczej lub działalność ta była na bardzo niskim poziomie (poniżej progów zawartych w definicji gospodarstwa rolnego).

10. Formularz i metody zbierania danych

Na potrzeby zbierania danych opracowano interaktywną aplikację spisową, tzw. formularz elektroniczny. Zastosowano tylko jeden formularz we wszystkich metodach zbierania danych i dla wszystkich gospodarstw niezależnie od rodzaju prowadzonej działalności, wielkości czy statusu prawnego. Aplikacja dostosowywała się do rodzaju gospodarstwa rolnego, prowadząc respondentę/rachmistrza „ścieżkami” wywiadu poprzez wybór odpowiednich pytań i ustawienie kolejności ich zadawania. Dodatkową pomocą były definicje badanych zmiennych. Formularz umożliwiał bieżącą kontrolę logiczno-rachunkową i zakresową zapisów. W razie wystąpienia błędów, było to sygnalizowane i pojawiały się podpowiedzi ich poprawy.

Formularz spisowy był obszerny, co wynika z faktu, że oprócz szczegółowych informacji o elementach składających się na złożoną strukturę gospodarstwa rolnego, zbierane były też dane pozwalające na ocenę wpływu rolnictwa na środowisko, krajobraz i klimat. Należy jednak pamiętać, że nie każdy użytkownik był pytany o wszystko, gdyż ilość i rodzaj zbieranych zmiennych zależał od specyfiki danego gospodarstwa rolnego.

Formularz składał się z zaprezentowanych w poniższej tabeli 11 działów.

Nr działu	Nazwa działu	Główne zmienne zbierane w ramach działu	Dzień/okres referencyjny
I	Użytkowanie gruntów	Powierzchnia poszczególnych rodzajów gruntów w gospodarstwie. Formy własności użytków rolnych. Potencjalna powierzchnia możliwa do nawodnienia.	1 czerwca 2020 r. z wyjątkiem nawadniania (okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.)
II	Powierzchnia zasiewów i inna	Powierzchnia poszczególnych upraw rolnych i ogrodniczych w gruncie i pod osłonami. Powierzchnia upraw na cele energetyczne. Powierzchnia uprawy grzybów jadalnych.	1 czerwca 2020 r. z wyjątkiem uprawy grzybów jadalnych (okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.)
III	Zwierzęta gospodarskie	Pogłowie zwierząt gospodarskich w podziale na grupy wiekowo-użytkowe. Systemy utrzymywania bydła, świń i drobiu.	1 czerwca 2020 r. z wyjątkiem systemów utrzymywania (okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.)
IV	Nawożenie	Powierzchnia nawożona i ilość zużytych nawozów mineralnych, wapniowych i wapniowo-magnezowych. Powierzchnia nawożona i ilość zużytych nawozów naturalnych. Sposoby aplikacji i przechowywania nawozów naturalnych.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.
V	Ochrona roślin	Ilość zastosowanych zabiegów ochrony roślin. Urządzenia do zabiegów ochrony roślin. Korzystanie ze wsparcia wykwalifikowanych doradców przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin. Znajomość zasad integrowanej ochrony roślin.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. z wyjątkiem liczby urządzeń do zabiegów ochrony roślin (1 czerwca 2020 r.)
VI	Budynki gospodarskie	Liczba i powierzchnia specjalistycznych budynków inwentarskich. Liczba i powierzchnia pozostałych budynków gospodarskich.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

(dok.)

Nr działu	Nazwa działu	Główne zmienne zbierane w ramach działu	Dzień/okres referencyjny
VII	Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze	Liczba ciągników według mocy silnika. Liczba wybranych maszyn i urządzeń rolniczych. Korzystanie z ciągników i maszyn będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych.	1 czerwca 2020 r. z wyjątkiem korzystania z maszyn spoza gospodarstwa (okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.)
VIII	Działalność gospodarcza	Rodzaje działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym. Prowadzenie sprzedaży własnych produktów rolnych. Zużycie na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego ponad 50% wytworzonej produkcji rolniczej.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.
IX	Struktura dochodów	Udział poszczególnych rodzajów dochodów w łącznych dochodach gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa rolnego.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.
X	Aktywność ekonomiczna	Liczba i wymiar czasu pracy osób pracujących w gospodarstwie rolnym należących do rodzinnej i najemnej siły roboczej. Wykształcenie ogólne i rolnicze osoby kierującej gospodarstwem rolnym. Rok w którym rozpoczęto kierowanie gospodarstwem rolnym. Posiadanie przez gospodarstwo opracowanego planu bezpieczeństwa.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. z wyjątkiem aktywności bieżącej (tydzień od 26 maja do 1 czerwca 2020 r.)
XI	Chów i hodowla ryb	Powierzchnia stawów i objętość urządzeń do chowu i hodowli ryb w gospodarstwie rolnym. Gatunki utrzymywanych w gospodarstwie ryb.	Okres od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r.

Zgodnie z przyjętymi założeniami w spisie rolnym zaplanowano trzy **metody zbierania danych**:

- samospis internetowy na formularzu elektronicznym dostępnym na stronie internetowej GUS (CAWI),
- wywiad telefoniczny przeprowadzany przez rachmistrza spisowego, z wykorzystaniem formularza elektronicznego wgranego na komputer (CATI),
- wywiad bezpośredni przeprowadzany przez rachmistrza spisowego, z wykorzystaniem formularza elektronicznego wgranego na urządzenie mobilne (CAPI).

Rozwój pandemii COVID-19 wymusił weryfikację sposobu i harmonogramu zbierania danych, przede wszystkim w gospodarstwach indywidualnych. Podjęto działania zmierzające do zwiększenia udziału metody samospisu internetowego. Przedłużono czas trwania CAWI na cały okres trwania spisu oraz wzmocniono działania promujące tę metodę. Wprowadzono metodę spisania się na żądanie. Jednocześnie rachmistrze spisowi uzyskali możliwość realizowania, oprócz wywiadów bezpośrednich, również wywiadów telefonicznych z wykorzystaniem urządzeń mobilnych.

Poszczególne metody zbierania danych spisowych były wdrażane sukcesywnie, w celu umożliwienia respondentom wypełnienia w pierwszej kolejności obowiązku dokonania samospisu internetowego. Ostatecznie poszczególne metody zbierania danych funkcjonowały w następujących terminach:

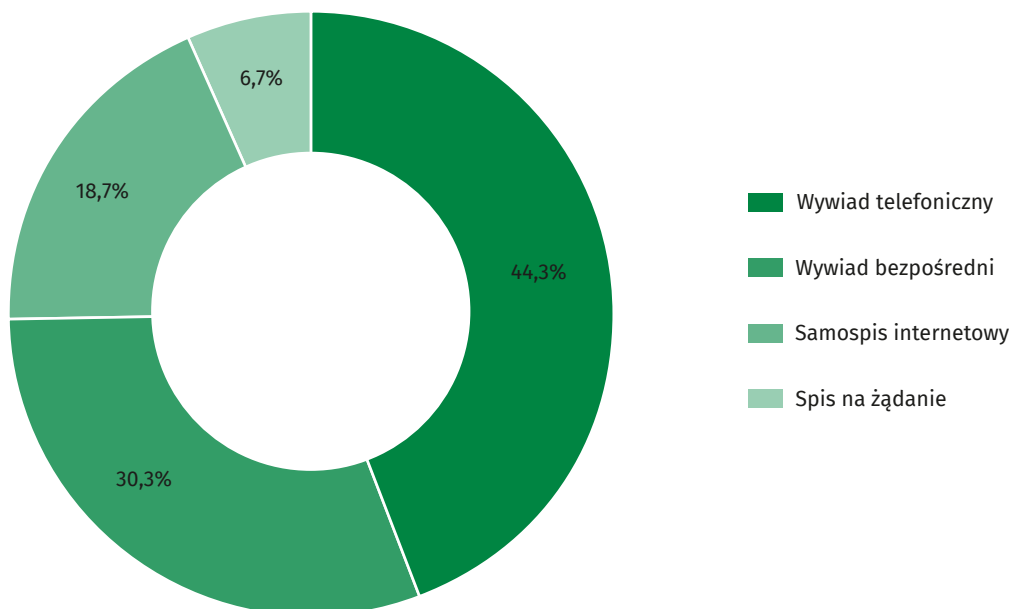
- od 1 września 2020 r. do 30 listopada 2020 r. – samospis internetowy i spis na żądanie,
- od 16 września 2020 r. do 30 listopada 2020 r. – wywiady realizowane przez rachmistrzów spisowych metodą CATI,
- od 8 października 2020 r. do 30 listopada 2020 r. – wywiady telefoniczne i bezpośrednie realizowane przez rachmistrzów spisowych metodą CAPI.

Wywiady bezpośrednie rozpoczęły się z opóźnieniem z uwagi na zagrożenie pandemiczne i konieczność zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego rachmistrzom spisowym i użytkownikom gospodarstw rolnych.

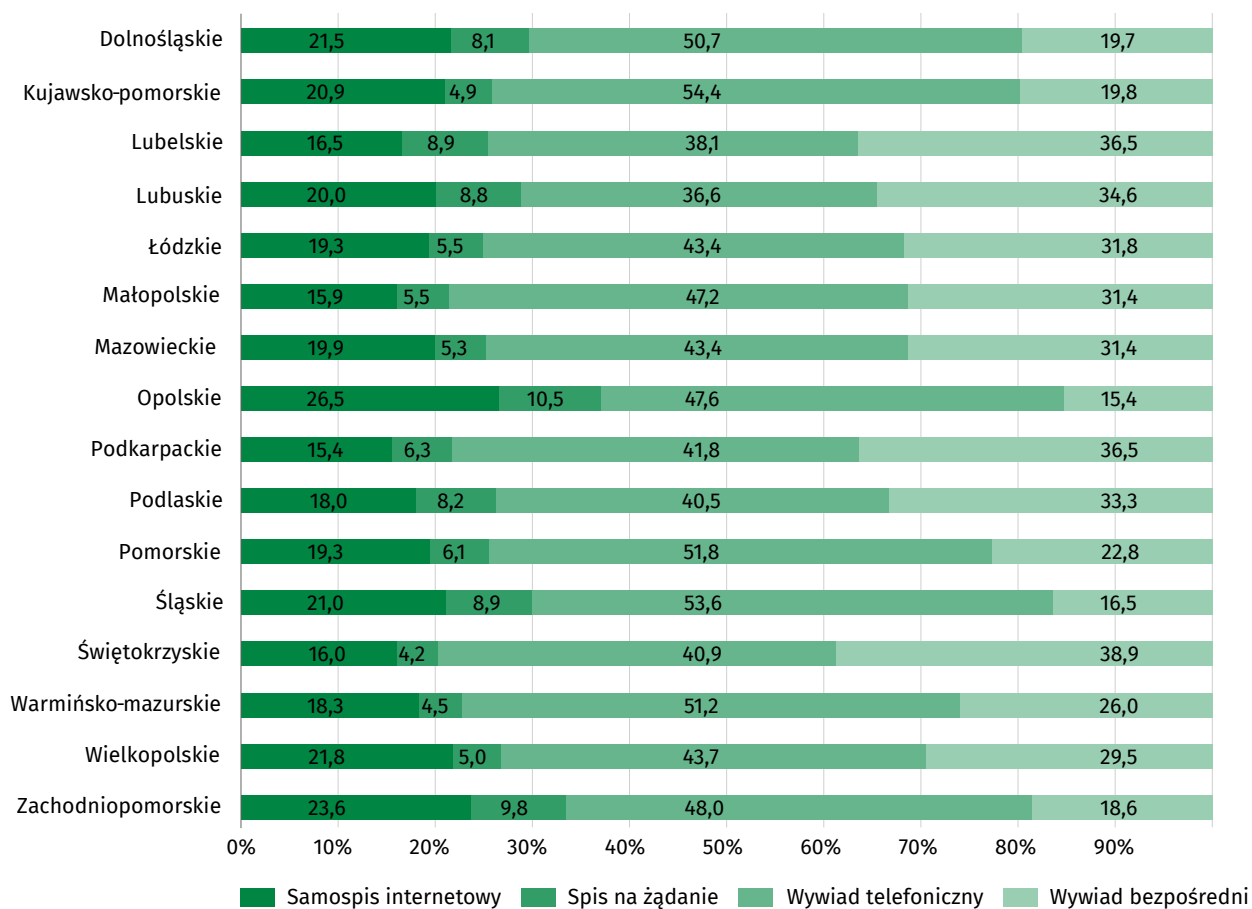
Prawie ⅓ (63,5%) wszystkich gospodarstw rolnych zostało spisanych przez rachmistrzów spisowych pochodzących z naboru zewnętrznego (zarówno w formie wywiadu telefonicznego jak i wywiadu bezpośredniego).

Udział liczby gospodarstw spisanych poszczególnymi metodami zbierania danych w ogólnej liczbie spisanych gospodarstw w kraju i w województwach przedstawiają poniższe wykresy.

Odsetek poszczególnych metod zbierania danych

Odsetek poszczególnych metod zbierania danych w województwach

11. Szczegółowe definicje i zasady spisywania badanych zmiennych

11.1. Użytkowanie gruntów

W spisie zebrano informacje o rodzajach gruntów znajdujących się w gospodarstwie rolnym, w tym szczegółowe dane o powierzchni poszczególnych rodzajów użytków rolnych i formach ich własności.

Klasyfikacja gruntów w gospodarstwie rolnym

GRUNTY OGÓŁEM W GOSPODARSTWIE ROLNYM		
UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM		LASY I GRUNTY LEŚNE Z PLANTACJAMI O KRÓTKIEJ ROTACJI
W DOBREJ KULTURZE ROLNEJ	POZOSTAŁE	

Grunty ogółem to wszystkie grunty niezależnie od tytułu władania – własne, dzierżawione od innych (na zasadzie umowy i bezumownie), użytkowane z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel itp.) oraz wspólnie w części przypadającej użytkownikowi, a także użytkowane przez gospodarstwo grunty należące do gospodarstw opuszczonych.

Nie zalicza się tu powierzchni gruntów wydzierżawionych innym i gruntów należących do wspólnot gruntowych.

Klasyfikacja użytków rolnych

UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM						
W DOBREJ KULTURZE ROLNEJ						POZOSTAŁE
ZASIEWY	ŁĄKI TRWAŁE	PASTWISKA TRWAŁE	SADY I INNE UPRAWY TRWAŁE	OGRODY PRZYDOMOWE	GRUNTY UGOROWANE	

Powierzchnia **użytków rolnych w dobrej kulturze rolnej** to użytki rolne, na których stosuje się jakiekolwiek zabiegi uprawne (np. orka, koszenie, mulczowanie itp.), także grunty objęte płodozmianem. Są to grunty, które mogą kwalifikować się np. do otrzymania dopłat i są utrzymywane zgodnie z wymaganiami dotyczącymi dobrej kultury rolnej znajdującymi się w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 kwietnia 2004 roku – Dz. U. 65, poz. 600. Zalicza się tu także grunty ugorowane.

Powierzchnia **użytków rolnych pozostałych** (tj. nieużytkowanych i nieutrzymywanych w dobrej kulturze rolnej) to powierzchnia użytków rolnych wyłączonych z produkcji, tj. użytków rolnych uprzednio użytkowanych jako zasiewy oraz grunty ugorowane, łąki i pastwiska trwałe, sady i inne uprawy trwałe, ogrody przydomowe, które w dniu 1 czerwca 2020 r. ze względów ekonomicznych, społecznych lub innych, nie były wykorzystywane już rolniczo i wyłączone z płodozmianu. Grunty te znajdowały się jednak w kondycji, pozwalającej w razie zmiany decyzji co do ich przyszłego użytkowania, na ich szybkie przywrócenie do produkcji rolniczej, przy wykorzystaniu zasobów dostępnych w gospodarstwie rolnym.

Jeżeli rekultywacja tych gruntów wymagałaby bardzo długiego okresu czasu i dużych nakładów pracy oraz zasobów niedostępnych w gospodarstwie – powierzchnię tę zalicza się do powierzchni pozostałych gruntów.

Powierzchnia zasiewów to powierzchnia wszystkich upraw zasianych i zasadzonych w gospodarstwie rolnym (jednorocznych i wieloletnich, ale bez upraw trwałych), prowadzonych zarówno w gruncie (na odkrytym polu lub pod niskim, przykryciem z brakiem dostępu) jak i pod wysokimi, dostępnymi osłonami (w szklarniach, tunelach wysokich lub inspektach).

Łąki trwałe to grunty pokryte trwale trawami (5 lub więcej lat), z zasady koszone, a w rejonach górskich również powierzchnia koszonych hal i połonin. Łąki powinny być utrzymywane w dobrej kulturze rolnej i przynajmniej raz w roku koszone, a zbiory niekoniecznie wykorzystywane do celów produkcyjnych.

Pastwiska trwałe to grunty pokryte trwale trawami (5 lub więcej lat), które z zasady nie są koszone, lecz wypasane, a w rejonach górskich również powierzchnia wypasanych hal i połonin utrzymywanych w dobrej kulturze rolnej (łącznie z pastwiskami trwałymi niewykorzystywanymi do celów produkcyjnych oraz z ekstensywnie wypasanymi pastwiskami położonymi na terenach pagórkowatych lub na znacznej wysokości, na glebach niskiej klasy, na których nie stosuje się nawożenia, podsiewów, melioracji itp.).

Powierzchnia sadów i innych upraw trwałych to powierzchnia: plantacji drzew i krzewów owocowych, szkótek drzew i krzewów owocowych oraz ozdobnych, szkótek drzew i krzewów leśnych do celów handlowych, plantacji wikliny oraz innych gruntowych upraw trwałych (np. derenia, tarniny, morwy, wierzby mandżurskiej, głogu, rokitnika, jarzębiny, choinek bożonarodzeniowych uprawianych na użytkach rolnych), a także upraw trwałych pod osłonami (np. malina, winorośl, brzoskwinia).

Plantacje drzew i krzewów owocowych to drzewa i krzewy rosnące na miejscu stałym, na powierzchni minimum 0,1 ha (tj. 10 arów), w regularnej rozstawie.

Ogrody przydomowe to powierzchnia zlokalizowana najczęściej wokół siedziby gospodarstwa, często oddzielona od reszty gospodarstwa, która obejmuje uprawy (rolne, ogrodnicze zarówno jednoroczne jak i wieloletnie oraz drzewa i krzewy owocowe) przeznaczone na spożycie w gospodarstwie domowym użytkownika (samozaopatrzenie). Sporadycznie, nadwyżki zbiorów mogą być sprzedawane.

Do ogrodów przydomowych nie zalicza się powierzchni trawników i ogrodów ozdobnych oraz powierzchni przeznaczonej na rekreację (należą do gruntów pozostałych).

Grunty ugorowane to grunty orne niewykorzystywane do celów produkcyjnych, ale utrzymane według zasad dobrej kultury rolnej, przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska.

Do gruntów ugorowanych zalicza się powierzchnię upraw na przyoranie uprawianych jako plon główny (nawóz zielony), a także grunty przygotowane pod jesienne nasadzenia np. truskawek oraz obsiane roślinami miododajnymi.

Zaliczamy tu grunty zarówno uprawnione, jak i nieuprawnione do płatności obszarowych.

Do gruntów ugorowanych nie zaliczamy gruntów, które były przygotowane pod tegoroczne zasiewy (np. warzyw), a do 1 czerwca 2020 r. nie zostały jeszcze obsiane lub obsadzone (zaliczamy je do powierzchni zasiewów).

Na **gruncie ugorowanym miododajnym** z zasady wysiewa się co najmniej dwa gatunki roślin miododajnych, lecz na potrzeby PSR zaliczono tu również uprawy roślin miododajnych w czystym siewie, przeznaczone wyłącznie jako pożytek dla pszczół. W mieszance powinny przeważać nieuprawnne gatunki roślin miododajnych nad uprawnymi. Dopuszcza się trawy i rośliny pastewne, których udział nie powinien przeważać w mieszance.

Uprawy na przyoranie uprawiane jako plon główny to powierzchnia zasiana roślinami z przeznaczeniem na przyoranie, tj. głównie roślinami bobowatymi (motylkowymi grubo- i drobnonasiennymi) w czystym siewie lub w mieszankach z trawami, czy innymi roślinami.

Uprawy trwałe pod osłonami to powierzchnia drzew i krzewów (np. malin, winorośli, brzoskwiń, moreli itp.), uprawianych w ogrzewanych lub nieogrzewanych szklarniach i tunelach foliowych (minimum 1,5 m wysokości w szczycie) oraz w inspektach. Uwzględnia się tu także uprawę materiału nasadzeniowego i rozmnożeniowego drzew i krzewów, jeżeli odbywa się ona pod osłonami na wstępnym etapie produkcji przed wysadzeniem do gruntu np. produkcję podkładek, sadzonek itp.

Formy własności użytków rolnych:

- **własne** – użytki rolne stanowiące własność lub współwłasność użytkownika. Nie spisywano tu gruntów własnych wydzierżawionych osobom trzecim (na podstawie umowy pisemnej, ustnej lub bezumownie). Grunty te spisywane były u dzierżawców,
- **dzierżawione** – grunty, które użytkownik dzierżawi od osób fizycznych, prawnych lub jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej na podstawie umowy pisemnej, ustnej lub bezumownie,
- **użytkowane wspólnie i innego rodzaju użytkowania** – użytki rolne użytkowane przez właściciela użytków rolnych i współników na podstawie umowy pisemnej lub ustnej. Produkcja uzyskana z tych powierzchni (w ujęciu wartościowym lub fizycznym) jest dzielona pomiędzy współników na uzgodnionych zasadach. Nie ujmuje się tu użytków rolnych stanowiących współwłasność użytkownika ani gruntów należących do gminnych wspólnot gruntowych.

W grupie tej ujęto także grunty użytkowane z innych niż ww. tytułów, w tym z tytułu zajmowania określonego stanowiska (leśniczy, ksiądz, nauczyciel itp.), a także użytki rolne należące do gospodarstw opuszczonych i uprawiane bez żadnej umowy (pisemnej czy ustnej).

Powierzchnia **lasów i gruntów leśnych** to powierzchnia o wielkości co najmniej 0,10 ha:

- zalesiona (pokryta roślinnością leśną),
- niezalesiona (przejściowo pozbawiona roślinności leśnej),
- gruntów związanych z gospodarką leśną,
- plantacji o krótkiej rotacji (łącznie z założonymi na użytkach rolnych).

Uwzględnia się tu powierzchnię szkółek drzew leśnych założonych na terenach leśnych i wykorzystywanych na potrzeby własne gospodarstwa (niehandlowe).

Do **powierzchni zalesionej** zalicza się grunty pokryte uprawami leśnymi, młodnikami i drzewostanami starszymi prowadzonymi na gruntach leśnych. W lesie, gdzie gospodarka jest prowadzona prawidłowo, powierzchnia zalesiona winna stanowić blisko 100% (97–99%) ogólnej powierzchni lasu.

Do **powierzchni niezalesionej** (tj. przejściowo pozbawionej roślinności leśnej) zalicza się zręby, halizny, płazowiny oraz wylesienia powstałe na skutek oddziaływania emisji przemysłowych i górnictwa (zalewiska, zapadliska). Zręby to grunty przejściowo pozbawione drzewostanu w ciągu ostatnich 5 lat i przewidywane do odnowienia w najbliższych latach. Halizny to grunty przejściowo pozbawione drzewostanu dłużej niż 5 lat oraz uprawy i młodniki do 20 lat przewidywane do odnowienia w najbliższych latach z powodu złej jakości hodowlanej. Płazowiny to grunty porośnięte drzewami w wieku 21 lat i więcej o złym stanie zdrowotnym i jakości hodowlanej i z tego powodu przewidywane do usunięcia.

Do **gruntów związanych z gospodarką leśną** zalicza się grunty zajęte pod budynki i budowle wykorzystywane na potrzeby gospodarki leśnej, linie podziału przestrzennego lasu, drogi leśne, szkółki leśne na gruntach leśnych (jeżeli materiał szkółkarski wykorzystywany jest na potrzeby własne gospodarstwa rolnego), miejsca składowania drewna, urządzenia melioracyjne, tereny pod liniami energetycznymi, parkingi leśne i urządzenia turystyczne.

Powierzchnia plantacji o krótkiej rotacji, założonych na gruntach leśnych i użytkach rolnych, to powierzchnia, na której prowadzi się specjalistyczną uprawę drzew i krzewów charakteryzujących się wczesną kulminacją przyrostu (np. wierzby, paulowni, Oxytree, tzw. drzewo tlenowe, wyselekcjonowanych odmian topoli, brzozy, modrzewia, świerka, robinii akacjowej, osiki, klonu i innych). Plantacje te prowadzi się w celu uzyskania w stosunkowo krótkim czasie (20 lat lub mniej) określonych z góry efektów gospodarczych takich jak duża wydajność surowca drzewnego, przeznaczonego głównie na produkty energetyczne (stałe, ciekłe lub gazowe).

Nie ujmuje się tu plantacji **choinek bożonarodzeniowych** prowadzonych na użytkach rolnych oraz plantacji **wierzby do wyplatania** (wikliny). Plantacje te są zaliczane zaliczone do sadów i innych upraw trwałych.

Powierzchnia **pozostałych gruntów** to grunty będące pod zabudowaniami, podwórzami, placami i ogrodami ozdobnymi, parkami, powierzchnia wód śródlądowych (własnych i dzierżawionych), rowów melioracyjnych, powierzchnia porośnięta wikliną w stanie naturalnym, powierzchnia terenów bagiennych, powierzchnia innych

gruntów (torfowiska, zwirownie), nieużytków (w tym gruntów zadrzewionych i zakrzaczonych), powierzchnia przeznaczona dla rekreacji (np. zlokalizowana wokół domu, pola golfowe, ogrody ozdobne itp.).

Do pozostałych gruntów zalicza się także powierzchnię gruntów rolnych, które nie są użytkowane rolniczo, jeżeli wiadomo, że grunty te nie powrócą już do użytkowania rolniczego np. grunty rolne przeznaczone pod budowę drogi, supermarketu.

11.2. Powierzchnia zasiewów

W spisie zbierane były informacje o powierzchni, rodzaju i przeznaczeniu znajdujących się w gospodarstwie upraw. Uprawy wybierane były z dostępnej w aplikacji listy upraw obejmującej 207 upraw, w tym 80 upraw trwałych.

Wyjątek stanowiły grupy:

- „kwiaty i rośliny ozdobne”, gdzie dane zbierano łącznie dla wszystkich gatunków w podziale na cele ozdobne oraz na rozsady/nasiona,
- „zioła i przyprawy”, gdzie dane zbierano łącznie dla wszystkich gatunków w podziale na cele konsumpcyjne oraz rozsady/nasiona.

Do powierzchni zasiewów zaliczono również powierzchnię, która była zaplanowana i obsiana/obsadzona po 1 czerwca 2020 r., pod zbiór w bieżącym roku (np. późnych odmian warzyw).

Powierzchnia zasiewów **w gruncie** to powierzchnia upraw prowadzonych zarówno na odkrytym polu, jak również **pod niskim, niedostępnym przykryciem**. Kategoria ta obejmuje powierzchnię upraw przykrytych przy użyciu mat/arkuszy z tworzywa sztucznego ułożonych płasko na ziemi oraz upraw pod tunelami niskimi (poniżej 1,5 m wysokości w szczycie).

Powierzchnia zasiewów w **szklarniach, tunelach foliowych wysokich** oraz **inspektach** to powierzchnia upraw prowadzonych pod wysokimi ostonami (o wysokości min. 1,5 m w szczycie) oraz pod ostonami niskimi z możliwością stałego dostępu czyli inspektach, tzw. przyspiesznikach („miniaturowe szklarnie”); są to skrzynie nakryte oknami służące np. do produkcji rozsad.

W powierzchni zasiewów ujęto uprawę chmielu oraz plantacje truskawek i poziomek, a także powierzchnię traw polowych.

Trawy polowe – krótkotrwałe użytki zielone (uprawiane z reguły mniej niż 5 lat), tj. trawy w czystym siewie (np. rajgras, stokłosa, mozga, wiechlina, kostrzewa, tomka, kupkówka, wyczyniec, mietlica, tymotka, kłósówka, życica i inne) lub mieszanki tych gatunków, wykorzystywane na zielonkę/siano lub nasiona (użytkowane zazwyczaj kośnie) lub wypasane (tzw. pastwiska polowe).

W ramach działu „Powierzchnia zasiewów i inna” zebrano także dane o powierzchni uprawy międzyplonów (poplonów), upraw energetycznych oraz grzybów jadalnych.

Międzyplony (poplony) jare – rośliny wysiane po zbiorze plonu głównego i przyorane przed zimą, lub wysiane wiosną i przyorane przed zasianiem upraw zbieranych jako plon główny. Poplony jare mogą być także przeznaczone na paszę.

Międzyplony (poplony) ozime – rośliny wysiane jesienią 2019 r., po zbiorze plonu głównego, z przeznaczeniem na paszę dla zwierząt lub na przyoranie jako zielony nawóz wiosną 2020 r. Poplony ozime zimują na polu.

Uprawy przeznaczone na cele energetyczne – uprawy jednoroczne (np.: zboża, rzepak i rzepik, buraki cukrowe) oraz wieloletnie (np.: róża bezkolcowa, ślaziovec pensylwański, miskant olbrzymi, topinambur, rdest sachaliński, mozga trzcinowata) przeznaczone do produkcji biopaliw (np. bioetanolu, biogazu) oraz energii elektrycznej i termalnej wytwarzanej z biomasy.

Powierzchnia grzybów jadalnych – powierzchnia zajmowana przez uprawy grzybów jadalnych np. pieczarek, boczniaków, twardziaka jadalnego (shiitake), pierścieniaka uprawnego i innych. Powierzchnia ta obejmuje stanowiska, które co najmniej raz w okresie 12 miesięcy do 1 czerwca 2020 r. włącznie były zajęte pod uprawę grzybów jadalnych.

11.3. Zwierzęta gospodarskie

W dziale zbierane były dane o:

- **liczbie zwierząt gospodarskich** z uwzględnieniem ich wieku, płci, wagi oraz niektórych cech produkcyjno-użytkowych,
- **sposobie utrzymania zwierząt gospodarskich**, tj. liczbie stanowisk w poszczególnych rodzajach budynków inwentarskich, dostępie do wybiegu, przebywaniu cały rok poza budynkiem inwentarskim oraz wypasie pastwiskowym. Dane te dotyczyły tylko bydła, świń oraz drobiu (nioski kurze), w zakresie odpowiadającym specyfice danego gatunku.

Zwierzęta gospodarskie to zwierzęta utrzymywane w celu osiągnięcia korzyści gospodarczych, np. produkcji mięsa, mleka i innych produktów zwierzęcych, a także w przypadku koni, wykorzystywane jako siła pociągowa i do celów rekreacyjnych oraz sportowych.

Do zwierząt gospodarskich zalicza się następujące gatunki: konie domowe i inne koniowate, bydło, świnie, owce, kozy, drób (tj. brojlery, kury nioski, koguty, indyki, kaczki, gęsi, przepiórki, perliczki, gołębie, strusie i inne gatunki, ale bez ptactwa utrzymywanego do celów łowieckich, a nie do produkcji mięsa), króliki, pozostałe zwierzęta futerkowe, inne zwierzęta utrzymywane w gospodarstwie rolnym dla pozyskania produktów zwierzęcych, np. mięsa czy wełny (tj.: jelenie, sarny, danielle, łosie, renifery, dziki, świniodziki, lamy, alpaki itp.) oraz pszczoły.

Do zwierząt gospodarskich (z wyjątkiem koni) nie zalicza się zwierząt utrzymywanych wyłącznie dla celów rekreacyjnych lub terapeutycznych.

Spisowi podlegały zwierzęta gospodarskie, które **1 czerwca 2020 r. znajdowały się w gospodarstwie rolnym**, niezależnie od tego czy w dniu przeprowadzania spisu nadal w nim przebywały czy już nie.

Nie ujmowano zwierząt, które po północy z 1 na 2 czerwca 2020 r. urodziły się, zostały zakupione lub trafiły do gospodarstwa z innych powodów, pomimo że znajdowały się one w gospodarstwie w czasie przeprowadzania spisu.

Badaniem objęte były zwierzęta gospodarskie, które 1 czerwca 2020 r.:

- były własnością użytkownika gospodarstwa rolnego lub członków jego gospodarstwa domowego i które znajdowały się w gospodarstwie rolnym lub przebywały na wypasie na gruntach niestanowiących gospodarstw rolnych (np. redyki),
- należały do innych niż ww. właścicieli i były przetrzymywane czasowo lub stale w spisywanym gospodarstwie, tj. przyjęte na wychów, opas, tucz (np. umowy kontraktacyjne dla świń), przechowywanie (np. hotele dla koni) itp., niezależnie od tego, czy przyjęto je od gospodarstw indywidualnych czy od gospodarstw państwowych, spółdzielczych i innych.

Wyjątek stanowią pszczoły (ule), które spisywane były u ich właściciela niezależnie od miejsca gdzie się znajdowały.

Grupy wiekowo-użytkowe bydła:

- **byczki w wieku poniżej 1 roku**,
- **jałówki w wieku poniżej 1 roku** – samice łącznie ras mlecznych, mięsnych i krzyżówek z rasami mięsnymi,
- **byczki w wieku od 1 do 2 lat nieukończonych**,
- **jałówki w wieku od 1 do 2 lat nieukończonych** – samice łącznie ras mlecznych, mięsnych i krzyżówek z rasami mięsnymi, które nie mają jeszcze potomstwa,
- **samce w wieku 2 lat i więcej** – samce niekastrowane (buhaje rozplodowe i rzeźne) i kastrowane (woły z przeznaczeniem na rzeź),

- **jałówki w wieku 2 lat i więcej** – samice łącznie ras mlecznych, mięsnych i krzyżówek z rasami mięsnymi, które nie mają jeszcze potomstwa,
- **krowy mleczne** – samice, które miały już potomstwo i ze względu na rasę lub odmianę czy szczególne właściwości utrzymywane są w gospodarstwie wyłącznie lub głównie do produkcji mleka przeznaczonego do konsumpcji lub przetworzenia na spożywcze produkty mleczne. Zalicza się tu także te samice, które urodziły cielę, a nie ukończyły jeszcze 2 lat życia lub były „zasuszone” (nie były dojone z uwagi na zbliżający się termin porodu) oraz krowy mleczne wybrakowane już z chowu, ale przebywające jeszcze w gospodarstwie na tzw. dopasie przed skierowaniem na rzeź,
- **krowy pozostałe** – samice, które miały już potomstwo i ze względu na rasę lub odmianę (samice ras mięsnych i urodzone z krzyżówek z rasami mięsnymi) czy szczególne właściwości utrzymywane są w gospodarstwie wyłącznie lub głównie do produkcji cieląt rzeźnych, których mleko wykorzystywane jest do odchowu cieląt lub na pasze dla innych zwierząt gospodarskich. Zalicza się tu także te samice, które urodziły cielę, a nie ukończyły jeszcze 2 lat życia lub były „zasuszone” (nie były dojone z uwagi na zbliżający się termin porodu) oraz krowy mleczne wybrakowane już z chowu, ale przebywające jeszcze w gospodarstwie na tzw. dopasie przed skierowaniem na rzeź.

Bydło może być utrzymywane w budynkach inwentarskich przez cały rok oraz sezonowo lub stale poza budynkiem inwentarskim. Zwierzęta mogą też przebywać na wypasie w ciągu dnia, a na noc wracać do budynków inwentarskich.

Obora ściotowa to budynek dla bydła, w którym część podłogi jest pokryta ściotką (słoma, trociny lub torf).

Obora bezściotowa to budynek dla bydła, gdzie posadzka może być lita betonowa lub rusztowa.

Obory ściotowe i bezściotowe dzielą się na:

- **uwięziowe** – zwierzęta przebywają na uwięzi,
- **wolnostanowiskowe** – zwierzęta mogą swobodnie przemieszczać się w budynku.

Oba ww. typy obór mogą posiadać wybieg.

Wybieg – wydzielony teren poza budynkiem, gdzie zwierzęta mogą przebywać przez część dnia. Jeżeli w gospodarstwie znajduje się wybieg, który nie jest używany przez zwierzęta nie należy uwzględniać tej informacji w formularzu.

Wypas bydła może być prowadzony na gruntach stanowiących własność gospodarstwa lub dzierżawionych przez użytkownika gospodarstwa rolnego, jak również poza gospodarstwem rolnym na gruntach wspólnych nienależących do gospodarstwa rolnego, np. gruntach gminnych. Za dzień wypasu uznaje się taki dzień, w którym zwierzęta gospodarskie przebywają na pastwisku minimum 2 godziny.

W **systemie otwartym, tzw. outdoor** bydło, z wyjątkiem krów mlecznych, przebywa stale poza budynkiem inwentarskim, na miejscu wypasu. Na terenie, na którym przebywają zwierzęta mogą znajdować się wiaty/zadaszenia zapewniające ochronę przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. W miarę potrzeb, rolnik może dowozić paszę dla zwierząt. Nie dotyczy zwierząt zganianych na noc do budynków inwentarskich.

Grupy wagowo-użytkowe świń (dotyczy zwierząt z gatunku świnia domowa. Nie uwzględnia się tu dzików i ich krzyżówek, tj. świniodzików, które ujmowane są w pogłowiu pozostałych zwierząt):

- **prosięta o wadze do 20 kg,**
- **warchlaki o wadze 20–50 kg,**
- **knury rozplodowe** łącznie z knurkami hodowlanymi i jeszcze nie dopuszczonymi do rozplodu,
- **lochy prośne** – łącznie maciory prośne kolejny raz i lochy prośne po raz pierwszy,
- **lochy pozostałe** – łącznie maciory luźne (po oproszeniu) i loszki jeszcze nigdy nie kryte,
- **tuczniaki** – świnie o wadze 50 kg i więcej z przeznaczeniem na ubój. Należy ująć tu także wybrakowane z chowu lochy (maciory) i knury.

Jeżeli 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwie rolnym o dużej skali chowu świń (ferma wielkotowarowa tuczu świń) nie było na stanie zwierząt w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji (przerwa pomiędzy cyklami produkcyjnymi, nie przekroczyła 8 tygodni), należało wpisać stany pogłowia świń z okresu przed opróżnieniem chlewni.

W spisie zbierano informacje o następujących rodzajach chlewni:

- **chlewnia z podłogą rusztową** – jest to budynek dla świń, w którym cała podłoga ma ruszty (szczeliny), gdzie kał i mocz spadają poniżej rusztu do kanału gnojowego, tworząc gnojowicę,
- **chlewnia z podłogą częściowo rusztową** – jest to budynek dla świń, w którym część podłogi ma ruszty (szczeliny), gdzie kał i mocz spadają poniżej rusztu do kanału gnojowego tworząc gnojowicę, pozostała część podłogi jest lita i stanowi strefę legowiskową,
- **chlewnia z podłogą litą z płytką ściółką** – jest to budynek dla świń, w którym cała podłoga jest pełna, pokryta najczęściej cienką warstwą ściółki (słomy, torfu, trocin lub innego podobnego materiału wiążącego kał i mocz), która jest systematycznie usuwana,
- **chlewnia z głęboką ściółką** – jest to budynek, w którym podłoga jest pokryta grubą warstwą ściółki (słomy, torfu, trocin lub innego podobnego materiału wiążącego kał i mocz), która jest usuwana tylko w dużych odstępach czasu np. kilku miesięcy.

W **systemie otwartym, tzw. outdoor** świnię przebywają poza budynkiem inwentarskim, na ograniczonym terenie z wykorzystaniem przestawnych budek/zadaszeń zapewniających ochronę przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi. Pasza dla tych zwierząt jest dowożona przez rolnika. Nie dotyczy zwierząt zganianych na noc do budynków inwentarskich.

Grupy wiekowo-użytkowe owiec:

- **jagnięta** – młode owce w wieku poniżej 1 roku (łącznie: samice jeszcze nigdy nie kryte oraz samce niekastrowane i kastrowane),
- **maciorki użytkowane w kierunku mlecznym** – samice 1-roczone i starsze oraz w wieku poniżej 1 roku, które miały już potomstwo lub zostały pokryte po raz pierwszy, i które ze względu na rasę, odmianę czy z uwagi na szczególne właściwości utrzymywane są wyłącznie lub głównie dla uzyskania produkcji mleka konsumpcyjnego lub spożywczych produktów mlecznych,
- **maciorki użytkowane w innych kierunkach** – samice 1-roczone i starsze oraz w wieku poniżej 1 roku, które miały już potomstwo lub zostały pokryte po raz pierwszy, i które ze względu na rasę czy odmianę lub z uwagi na szczególne właściwości utrzymywane są wyłącznie lub głównie dla uzyskania produkcji jagniąt rzeźnych (użytkowanie mięsne), czy też użytkowane są w kierunku wełnistym lub futrzarskim,
- **pozostałe owce dorosłe** – samce i samice 1-roczone i starsze (tryki rozplodowe, skopy, tj. samce wykastrowane, samice jeszcze nigdy nie kryte).

Grupy wiekowo-użytkowe kóz:

- **samice 1-roczone i starsze** – samice, które miały już potomstwo oraz kozy pokryte po raz pierwszy, – w tym samice użytkowane do produkcji mleka,
- **pozostałe kozy** – koźlęta, samce dorosłe niekastrowane i kastrowane.

Dane o **drobiu** zbierane były według gatunków i grup w ramach gatunku:

- **brojlery kurze** – kurczęta do szybkiego, intensywnego tuczu trwającego zwykle 6–8 tygodni. Zalicza się tu również brojlery i koguty z chowu przydomowego,
- **nioski kurze do produkcji jaj konsumpcyjnych** – nioski będące w fazie nieśności oraz nioski jeszcze nieniosące jaj – utrzymywane w chowie fermowym i przydomowym (ekstensywnym). Uwzględniono tu także nioski wybrakowane, przeznaczone na rzeź, które znajdowały się jeszcze w gospodarstwie,
- **nioski kurze do produkcji jaj wylęgowych** – nioski będące w fazie nieśności oraz jeszcze nie niosące jaj. Należy uwzględnić tu także nioski wybrakowane już z chowu i przeznaczone na rzeź, które znajdują się jeszcze w gospodarstwie oraz koguty rozplodowe wykorzystywane do krycia niosek. Zalicza się tu także nioski kurze z chowu przydomowego (ekstensywnego),
- **indyki** – indyczki, indory i indyczęta, łącznie z brojlerami indyczymi,

- **gęsi** – gęsi, gąsiorzy i gąsietą, łącznie z brojlerami gęsiami,
- **kaczki** – kaczki, kaczory i kacząta, łącznie z brojlerami kaczkami oraz kaczko-gęsiami,
- **drób pozostały** – inne, nie wymienione wcześniej gatunki drobiu, np. perliczki, przepiórki, strusie, gołębie i bażanty (nie dotyczy ptactwa łownego i utrzymywanego w celach rekreacyjnych).

Jeżeli 1 czerwca 2020 r. w gospodarstwie rolnym o dużej skali chowu drobiu (ferma wielkotowarowa, np. ferma tuczu brojlerów, ferma niosek jaj konsumpcyjnych, wylęgowych) nie było na stanie drobiu w związku z trwającą właśnie przerwą technologiczną w produkcji (przerwa pomiędzy cyklami produkcyjnymi, jeśli nie przekraczała 8 tygodni), należało wpisać stany drobiu z okresu przed opróżnieniem kurników.

W spisie wyróżniono następujące **systemy utrzymywania kur niosek** (łącznie kur niosek do produkcji jaj konsumpcyjnych i kur niosek do produkcji jaj wylęgowych):

- **klatkowy z taśmowym przenośnikiem odchodów** – odchody przenoszone są poza budynek, w którym znajdują się kury nioski,
- **klatkowy z głębokim dołem na odchody** – odchody gromadzone są w wybetonowanym dole w kurniku,
- **wolnowybiegowy (wolnostanowiskowy)** – kury mogą się swobodnie przemieszczać w ramach budynku, przestrzeń jest podzielona na obszary do karmienia, spania, drapania, znoszenia jajek, – w tym z dostępem do **wybiegu**,
- z **głęboką ściółką** – kurniki, gdzie przynajmniej 1/3 powierzchni pokryta jest grubą warstwą ściółki, która jest usuwana w dużych odstępach czasu np. co kilka miesięcy, – w tym z dostępem do **wybiegu**.

W spisie zebrano także dane o:

- łącznej liczbie **koni** (rzeźnych, roboczych, użytkowanych rekreacyjnie oraz klaczy zarodowych) i pozostałych koniowatych (kuce, osły, muły, osłomuły) utrzymywanych w gospodarstwie rolnym, w tym trzyletnich i starszych,
- łącznym pogłowie samic i samców **króliczych utrzymywanych w celu pozyskania mięsa**, w tym samic króliczych zdolnych do rozrodu (pogłowie samic króliczych, które miały już potomstwo oraz samic kotnych po raz pierwszy),
- łącznym pogłowie **zwierząt futerkowych**, tj. lisów, norek, nutrii, tchórzofretek, szynszyli, królików na futra i innych futerkowych, w tym samic zwierząt futerkowych pozostałych (samice, które miały już potomstwo oraz samice kotne po raz pierwszy),
- liczbie **pni pszczelich** zasiedlonych rodzinami pszczelimi stanowiących własność użytkownika badanego gospodarstwa rolnego (bądź członków jego gospodarstwa domowego), znajdujących się na terenie gospodarstwa rolnego lub poza nim,
- łącznym pogłowie **pozostałych**, wcześniej nie wymienionych **gatunków zwierząt**, utrzymywanych w gospodarstwie rolnym dla uzyskania m.in. mięsa czy wełny (np. jelenie, sarny, danielle, łosie, renifery, dziki, świniodziaki, lamy, alpaki). Nie uwzględnia się tu zwierząt utrzymywanych tylko i wyłącznie dla celów łowieckich, rekreacyjnych czy terapeutycznych.

Do przeliczenia pogłowie na **sztuki duże (SD)**, wykorzystano następujące współczynniki zgodne z metodyką UE:

Gatunek	Grupa wiekowa/wagowa/użytkowa	Współczynnik
Bydło	poniżej 1 roku	0,400
	od 1 roku do poniżej 2 lat	0,700
	byczki dwuletnie i starsze	1,000
	jałówki dwuletnie i starsze	0,800
	krowy mleczne	1,000
	krowy pozostałe	0,800

(dok.)

Gatunek	Grupa wiekowa/wagowa/użytkowa	Współczynnik
Owce i kozy		0,100
Świnie	prosięta o wadze poniżej 20 kg	0,027
	lochy do dalszego chowu o wadze 50 kg i więcej	0,500
	pozostałe świnie	0,300
Drób	brojlery	0,007
	kury nioski	0,014
	indyki	0,030
	kaczki	0,010
	gęsi	0,020
	strusie	0,350
	pozostały drób	0,001
Króliki	samice hodowlane	0,020

11.4. Nawożenie

W dziale tym zbierano informacje o ilości zużytych **nawozów mineralnych** (azotowych, fosforowych, potasowych i wielkoskładnikowych), **wapniowych** i **wapniowo-magnezowych** oraz powierzchni użytków rolnych na jakiej zostały zastosowane.

Nawozy wybierane były z listy nazw handlowych dostępnej w aplikacji, a ich zużycie podawane w masie towarowej. Zużycie przeliczane było automatycznie na czysty składnik.

Zbierane były także dane o **nawozach naturalnych** – zużytej ilości i powierzchni na jakiej zostały zastosowane, metodach aplikacji oraz czasie i metodach przechowywania, ilości wwiezionej i wywiezionej z gospodarstwa.

Dane zbierano dla następujących **rodzajów nawozów naturalnych**:

- **obornik** – stała mieszanina odchodów (kału i moczu) zwierząt gospodarskich (świń, bydła, koni, owiec, kóz, królików) wraz ze ściółką,
- **pomiót ptasi** – odchody drobiu,
- **gnojówka** – przefermentowany mocz zwierząt gospodarskich (odciek z obornika),
- **gnojowica** – rozwodniona mieszanina odchodów zwierząt (kału, moczu).

Metody aplikacji nawozów naturalnych:

- **rozzutowo z przyoraniem w ciągu 4 godzin** – nawozy przyorano od razu lub w ciągu czterech godzin po aplikacji,
- **rozzutowo z przyoraniem po 4 godzinach** – nawozy musiały być przyorane do 24 godzin po aplikacji. Jeżeli nawozy naturalne zostały przykryte, przyorane, wymieszane z glebą po upływie 24 godzin ujmowano je w pozycji „bez przyorania”,
- **rozzutowo bez przyorania** – dotyczy nawozów, które nie były przyorane (np. na użytkach zielonych) lub zostały przyorane po 24 godzinach po aplikacji,
- **pasmowo wężami wleczonymi** – aplikacja przy użyciu zespołu giętkich przewodów, których końcówki leżą swobodnie na powierzchni gleby,

- **pasmowo przy wykorzystaniu rozlewaczy z redlicami lub płozami** – aplikacja przy użyciu zespołu sztywnych przewodów zakończonych metalowymi redlicami lub płozami umożliwiająca rozlewanie nawozu bezpośrednio pod powierzchnię gleby,
- **doglebowo przez dozowanie płytkie** – nawożenie przy użyciu aplikatorów (talerzowych lub tarczowych) do wprowadzania płynnych nawozów naturalnych w szczelinach płytkich, zwykle o głębokości ok. 5 cm (nie więcej niż 10 cm). Szczeliny mogą pozostać otwarte (bez przykrycia),
- **doglebowo przez dozowanie głębokie** – nawożenie przy użyciu aplikatorów na bazie kultywatorów lub bron talerzowych do wprowadzania płynnych nawozów naturalnych w szczelinach głębokich, zwykle o głębokości do 30 cm. Po aplikacji szczeliny są zamknięte.

Metody przechowywania nawozów naturalnych:

- **na przyzmach z płytą obornikową** – płyta obornikowa to nieprzepuszczalna płyta zabezpieczona w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu,
- **na przyzmach bez płyty obornikowej** – przyzmy znajdują się bezpośrednio na gruncie,
- **na przyzmach kompostowych** – na przyzmach kompostowych, w których do napowietrzania i rozdrabniania materiału wykorzystuje się aeratory (przerzucarki przyzmy),
- **pod podłogą rusztową** – podłoga rusztowa umożliwia odprowadzenie odchodów zwierzęcych do zbiornika,
- **na głębokiej ściółce** – głęboka ściółka oznacza dobrze nasiąkający materiał organiczny (głównie słomę zbóż) rozkładany jako postanie na legowiskach zwierząt gospodarskich, który łącznie z odchodami jest rzadko usuwany, np. na koniec cyklu chowu,
- **w zbiorniku odkrytym** – zbiornik, w którym powierzchnia nawozów płynnych nie jest nakryta,
- **w zbiorniku z przepuszczalnym przykryciem** – zbiornik, w którym powierzchnia nawozów płynnych jest nakryta przepuszczalnym przykryciem, np. ze słomy, z gliny lub z granulatów (z keramzytu),
- **w zbiorniku z nieprzepuszczalnym przykryciem** – zbiornik, w którym powierzchnia nawozów płynnych jest nakryta nieprzepuszczalnym przykryciem, np. betonowym, PCV, lub z blachy,
- **w innych obiektach** – np. workowe zbiorniki elastyczne.

W pytaniu o ilość nawozów przywiezionych do gospodarstwa uwzględniano także nawozy naturalne przywiezione w celu produkcji energii odnawialnej w biogazowni, które po procesie fermentacji wykorzystywane były do nawożenia w postaci profermentu w stanie płynnym lub stałym.

Dodatkowo, w dziale zapytano o ilość zużytych nawozów innych niż nawozy zielone, obornik, pomiot ptasi, gnojówka i gnojowica, czyli o odpady przemysłu spożywczego, osady ściekowe i produkty pofermentacyjne/poferment.

11.5. Ochrona roślin

Środki ochrony roślin to substancje lub ich mieszaniny oraz żywe organizmy przeznaczone do ochrony roślin uprawnych przed organizmami szkodliwymi (m.in. przed grzybami, wirusami, bakteriami, insektami, ślimakami, gryzoniami), a także niszczenia roślin niepożądanych (np. chwastów), regulowania rozwoju oraz wzrostu i innych procesów biologicznych w roślinach uprawnych. Do środków ochrony roślin zaliczane są również preparaty wykorzystywane do zabiegów w magazynach, w których przechowywane są pasze, nasiona siewne lub przeznaczone do konsumpcji.

W spisie zebrano informacje o **ilości zabiegów** zastosowanych na zboża, warzywa, sady i inne uprawy trwałe, pozostałą powierzchnię użytków rolnych w dobrej kulturze oraz powierzchnię magazynową, a także o **liczbie niestandardowych urządzeń** stosowanych do zabiegów ochrony roślin, takich jak:

- **zapraviarki do nasion** – urządzenia służące do pokrywania środkiem ochrony roślin np. nasion, bulw, cebul w celu ochrony wschodów i młodych roślin przed chorobami i szkodnikami. Środki do zaprawiania mogą być użyte zarówno w formie ciekłej, jak i pylistej. Do zaprawiarek zaliczane są również urządzenia do odkażania termicznego. Nie uwzględnia się tu zaprawiarek do nasion skonstruowanych we własnym zakresie oraz innych urządzeń zaadaptowanych do tego celu,
- **opryskiwacze ręczne i plecakowe,**

- **opryskiwacze taczkowe** – urządzenia najczęściej na podwoziu taczkowym lub wózkowym ze zbiornikiem o pojemności od 60–120 litrów i membranową pompą napędzaną silnikiem spalinowym lub elektrycznym,
- **specjalne instalacje lub urządzenia do wykonywania oprysków w szklarniach lub tunelach foliowych,**
- **inny sprzęt specjalistyczny do zabiegów ochrony roślin**, np.:
 - wytwornice aerozoli (zamgławiacze) – aparaty służące do wytwarzania chmury mgły, która unosząc się w powietrzu obejmuje coraz większą powierzchnię, stosowane przede wszystkim do opryskiwania zaatakowanych przez szkodniki lub czynniki chorobotwórcze roślin płynnymi insektycydami,
 - urządzenia do stosowania preparatów granulowanych – najczęściej przeznaczone do zwalczania szkodników bytujących w glebie. Preparaty można stosować przy użyciu specjalnych aplikatorów – pasowo, rzędowo, na całą powierzchnię lub punktowo pod poszczególne rośliny,
 - urządzenia do stosowania zatrutych przynęt – np. dozowniki zatrutego ziarna znajdują zastosowanie w zwalczaniu gryzoni na polach uprawnych, specjalne pługi do tzw. kreciego drążenia chodników podziemnych, w których umieszczane są trutki,
 - urządzenia do fumigacji (do zwalczania szkodników za pomocą substancji chemicznych w formie dymu, pary lub gazu) – np. sulfuratory, służące do przeprowadzania siarki w stan pary, stosowanej w pomieszczeniach zamkniętych do ochrony uprawianych tam roślin,
 - mazacze ręczne i taczkowe – ręczne lub taczkowe urządzenia wyposażone w zbiorniki herbicydu, z którego preparat sływa na specjalny, nasiąkliwy knot. Wilgotnym knotem nanosi się na rośliny cienką warstwę preparatu układowego, który jest przez nie wchłaniany.

Dział „Ochrona roślin” obejmował również informacje dotyczące korzystania z różnych **rodzajów wsparcia przy podejmowaniu decyzji o stosowaniu środków ochrony roślin** oraz oceny stopnia znajomości **zasad integrowanej ochrony roślin**.

Personalne doradztwo rolnicze – realizowane w Ośrodkach Doradztwa Rolniczego (ODR), instytucjach, a także w ramach doradztwa prywatnego. Nie zalicza się tu udziału w szkoleniach organizowanych np. przez ODR.

Systemy wspomaganie podejmowania decyzji w ochronie roślin – systemy wskazujące optymalny termin wykonania zabiegów ochrony roślin (np. *NegFrey* – system wspomaganie decyzji w zwalczaniu zarazy ziemniaka).

Progi ekonomicznej szkodliwości – określają, kiedy stosowanie chemicznej ochrony roślin staje się ekonomicznie opłacalne, tzn. przy jakiej liczebności organizmu szkodliwego dla roślin straty, jakie może on spowodować, przewyższają koszty jego chemicznego zwalczania.

Monitoring organizmów szkodliwych – regularne jakościowe i ilościowe pomiary lub obserwacje obecności tych organizmów na określonej uprawie. Zgromadzone dane ułatwiają podjęcie decyzji o doborze i dawce środka ochrony.

Inne źródła doradztwa – np. metodyka integrowanej ochrony stosowana w magazynach.

Integrowana ochrona roślin to sposób ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, polegający na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Pozwala ograniczyć stosowanie środków chemicznych do niezbędnego minimum i w ten sposób ograniczyć presję na środowisko naturalne oraz chronić bioróżnorodność środowiska.

11.6. Budynki gospodarskie

Spisem objęto wybrane budynki gospodarskie, w tym budynki inwentarskie, ale tylko specjalistyczne. Nie spisano budynków gospodarskich, które przez okres dłuższy niż 1 rok nie były wykorzystywane (wyłącznie lub częściowo) w prowadzonej produkcji rolniczej.

Specjalistyczne budynki inwentarskie – obiekty przeznaczone do chowu lub hodowli konkretnego gatunku zwierząt gospodarskich. W budynkach tych, z uwagi na dostosowania do potrzeb utrzymywanego gatunku, wykorzy-

stywane są odmienne technologie oraz rozwiązania przestrzenne. Budynki te powinny zapewniać następujące warunki:

- oświetlenie światłem dziennym lub sztucznym,
- wymiana powietrza,
- utrzymanie właściwej temperatury,
- zabezpieczenie przed wpływami atmosferycznymi oraz wilgocią z podłoża i zalegających odchodów zwierzęcych,
- odprowadzenie ścieków ze stanowisk dla zwierząt do zewnętrznych lub wewnętrznych zbiorników szczelnych,
- wyposażenie w odpowiednie instalacje i urządzenia elektryczne,
- odpowiednie warunki do pracy obsługi.

Spisowi nie podlegały wielofunkcyjne budynki inwentarskie, w których utrzymuje się kilka różnych gatunków zwierząt gospodarskich (np. było, świnie i drób).

Budynki inwentarskie adaptowane do utrzymywania zwierząt gospodarskich (przeznaczone wcześniej do innego użytkowania) były spisywane, jeżeli po przystosowaniu spełniały kryteria specjalistycznych budynków inwentarskich.

Rodzaje spisywanych budynków:

- **obory** – budynki przeznaczone do chowu lub hodowli wyłącznie bydła, niezależnie od grupy wiekowo-użytkowej (należy tu uwzględnić: obory, jałowniki, cielętniki, bukaciarnie),
- **chlewnie** – budynki przeznaczone do chowu lub hodowli wyłącznie świń, niezależnie od grupy wagowo-użytkowej (należy w tym miejscu uwzględnić: chlewnie, odchowalnie prosiąt, warchlakarnie, wychowalnie loszek i knurków hodowlanych, tuczarnie),
- **kurniki** – budynki przeznaczone do chowu lub hodowli kur niosek, brojlerów, piskląt, kaczek, gęsi, indyków, drobiu pozostałego (należy tu uwzględnić: kurniki, brojlernie, wychowalnie, indyczniki reprodukcyjne, kaczniki i gęśniki),
- **silosy zbożowe** – specjalne obiekty przeznaczone do przechowywania zbóż,
- **silosy paszowe** – specjalne obiekty przeznaczone do magazynowania pasz sypkich lub granulowanych, np. śruty zbożowej, otrąb, suchych mieszanek paszowych, pasz treściwych,
- **silosy na kiszonki**,
- **sortownie, przechowalnie i chłodnie** – specjalne obiekty przeznaczone do przechowywania płodów rolnych i ogrodnich,
- **kopce ziemne i techniczne z napowietrzaniem** – specjalne obiekty przeznaczone do przechowywania przede wszystkim warzyw i owoców,
- **stodoły** – budynki przeznaczone do przechowywania zebranego zboża, siana i słomy (luzem lub sprasowanej w bele), jak również narzędzi oraz pojazdów i maszyn rolniczych.

11.7. Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Spisowi podlegały ciągniki (kołowe dwuosiove i gąsienicowe) i ładowarki teleskopowe oraz maszyny i urządzenia rolnicze **własne** (stanowiące wyłączną własność użytkownika gospodarstwa lub członka jego gospodarstwa domowego) i **wspólne** (będące współwłasnością i użytkowane przez więcej niż jedno gospodarstwo rolne), które wykorzystywane były wyłącznie lub częściowo **do prac związanych z rolnictwem**. Ciągniki i ładowarki teleskopowe oraz maszyny i urządzenia rolnicze należące do kilku rolników należało spisać u tego rolnika, u którego znajdowały się w dniu referencyjnym badania.

Uwzględniono ciągniki i ładowarki teleskopowe oraz maszyny i urządzenia rolnicze, sprawne technicznie (nadające się do pracy), jak również znajdujące się w remoncie oraz przeznaczone do naprawy (niesprawne technicznie przez okres krótszy niż 1 rok). Spisywano także ciągniki własnej konstrukcji, dla których określono przybliżoną moc.

Nie spisywano **ciągników jednoosiowych**, używanych często w ogrodnictwie.

Ciągniki i ładowarki teleskopowe wykazywano według **mocy silnika**:

- do 14,99 kW (do 20,4 KM),
- od 15 do 24,99 kW (od 20,4 do 34 KM),
- od 25 do 39,99 kW (od 34 do 54,4 KM),
- od 40 do 59,99 kW (od 54,4 do 81,6 KM),
- od 60 do 99,99 kW (od 81,6 do 136 KM),
- 100 kW i więcej (136 KM i więcej).

Dodatkowo zebrano dane o liczbie:

- **maszyn wykorzystujących sygnał GPS** – ciągniki, maszyny lub urządzenia, które odbierają sygnały z satelitów systemu GPS i na ich podstawie obliczają określone parametry. Mogą być stosowane przy zabiegach ochrony roślin, aplikacji nawozów mineralnych i naturalnych (tj. przy rozlewaniu lub wstrzykiwaniu gnojówki, gnojowicy, pofermentu, rozrzucaniu obornika), rozsiewaniu wapna, a także sadzeniu upraw rzędowych, siewie zbóż, rzepaku, kukurydzy, a ponadto przy stosowaniu zabiegów uprawowych, w tym przy uprawie pasowej,
- **kombajnów zbożowych** (samobieżnych i zaczepianych),
- **kombajnów buraczanych** (w tym również samobieżne wyorywacze buraków, zestawy do sprzętu buraków),
- **kombajnów ziemniaczanych** (jednorzędowych i dwurzędowych),
- **kombajnów do zbioru owoców**,
- **silosokombajnów** (sieczkarni polowych) – maszyny rolnicze podczepiane lub samobieżne służące do ścinania i rozdrabniania roślin np. kombajny zielonkowe, sieczkarnie, ścinacze zielonek,
- **kopaczek do ziemniaków** (kopaczki jedno- lub dwurzędowe, zawieszane i półzawieszane),
- **przyczep zbierających (zbieraczy pokosów)** – przyczepy jedno- i dwuosiove, przeznaczone do zbioru z pokosów lub wałów podsuszanej słomy, siana, zielonek i kolb kukurydzy oraz transportu i rozładunku. Nie uwzględnia się tutaj przyczep objętościowych ogólnego przeznaczenia (bez podbieraczy),
- **pras zbierających** – maszyny przeznaczone do zbioru, prasowania i wiązania w bele zgrabionego w wały siana i słomy po kombajnie zbożowym,
- **sadzarek do ziemniaków** (zawieszane i półzawieszane, dwu- i wielorzędowe),
- **siewników**,
- **agregatów uprawowych** – maszyny rolnicze służące do kompleksowego rozdrabniania i spulchniania roli,
- **polowych opryskiwaczy** (ciągnikowych i samojezdnych),
- **sadowniczych opryskiwaczy** (ciągnikowych i samojezdnych),
- **rozsiewaczy nawozów i wapna**,
- **rozzutników obornika** (rozzutniki jedno- i dwuosiove),
- **wozów asenizacyjnych** (w tym z aplikatorem),
- **kosiarek polowych** (zawieszane lub samojezdne),
- **ładowaczy chwytakowych i czołowych** (zawieszane i zaczepiane na ciągnikach, a także samobieżne),
- **robotów udojowych** (tj. zautomatyzowanych stacji udojowych).

11.8. Działalność gospodarcza

Działalność prowadzona w gospodarstwie rolnym

DZIAŁALNOŚĆ ROLNICZA	POZAROLNICZA DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA	
	Uprawa roślin, chów i hodowla zwierząt gospodarskich oraz utrzymywanie gruntów, już niewykorzystywanych do celów produkcyjnych, w dobrej kulturze rolnej.	INNA NIŻ ROLNICZA DZIAŁALNOŚĆ ZAROBKOWA BEZPOŚREDNIO ZWIĄZANA Z GOSPODARSTWEM ROLNYM Np.: agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło.

Szczegółowa definicja działalności rolniczej podana jest w rozdziale 6.

Inna niż rolnicza zarobkowa działalność bezpośrednio związana z gospodarstwem rolnym to działalność produkcyjna lub usługowa prowadzona na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku, która wykorzystuje zasoby gospodarstwa rolnego (siłę roboczą, teren, budynki, park maszynowy itp.) lub produkty rolne w nim powstałe. Zysk z prowadzonej działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym jest osiągnięty z tytułu wykonywanej pracy.

W spisie zbierano informacje, czy w gospodarstwie rolnym prowadzone były następujące rodzaje innej niż rolnicza działalności zarobkowej bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym:

- **agroturystyka** – działalność związana z turystyką, sportem i rekreacją, zakwaterowaniem, pokazywaniem gospodarstwa turystom lub innym grupom. W działalności mogą być wykorzystywane budynki wybudowane pierwotnie dla celów rolniczych oraz budynki wybudowane dla celów innych niż rolnicze, jeśli usprawniają działalności już wcześniej prowadzone w gospodarstwie. Jeżeli na terenie gospodarstwa rolnego wybudowano nowe budynki, tylko i wyłącznie z przeznaczeniem na wynajem pokoi, to takiej działalności nie zalicza się do agroturystyki, gdyż stanowią one odrębną działalność zarobkową w gospodarstwie rolnym,
- **rękodzieło** – wykonywanie (z przeznaczeniem na sprzedaż) przez użytkownika gospodarstwa rolnego, członków jego rodziny lub pracowników spoza gospodarstwa (pod warunkiem, że uczestniczą oni w wykonywaniu prac rolnych): dywanów, chodników, makat, gobelinów, wyrobów dzianych i szydełkowych, wytwarzanie mebli z drewna i wiklinowych oraz innych przedmiotów z wikliny, mat i wycieraczek ze słomy, a także ceramiki itp.,
- **przetwórstwo produktów rolnych** – przetwarzanie w gospodarstwie surowych produktów rolnych, zarówno wytworzonych w gospodarstwie, jak i z zakupu, np.: przemiał zbóż, produkcja masła, serów, jogurtów i napojów mlecznych, soków owocowych i warzywnych, miodu i produktów pszczelarskich, olejów, przetwórstwo mięsa i tłuszczów zwierzęcych, produkcja pasz. Zalicza się tu również sprzedaż bezpośrednią konsumentom końcowym produktów, które zostały przetworzone w gospodarstwie oraz konfekcjonowanie produktów rolnych zwiększające istotnie ich konkurencyjność na rynku. Do przetwórstwa produktów rolnych nie zalicza się działalności związanej z przetwarzaniem produktów rolnych dla celów konsumpcyjnych gospodarstwa domowego użytkownika oraz sprzedaży bezpośredniej konsumentom końcowym produktów, które nie zostały przetworzone w gospodarstwie (np. sprzedaży mleka sąsiadom),
- **produkcja energii odnawialnej** – produkcja na rynek m.in. biogazu i biopaliw, wytwarzanie energii elektrycznej w elektrowniach (np. wiatrowych) oraz z wykorzystaniem innych urządzeń (np. paneli fotowoltaicznych), z surowców i odpadów rolniczych lub nierolniczych (np. kłody drewna, wióry, brykiety, pellety, drewno z zagajników o krótkiej rotacji). Nie ujmuje się tu energii odnawialnej produkowanej wyłącznie na potrzeby własne gospodarstwa, sprzedaży surowców rolniczych (np. słomy) przedsiębiorstwom produkującym energię oraz dzierżawienia ziemi pod instalację np. wiatraków,
- **przetwarzanie surowego drewna w gospodarstwie** – działalność ta obejmuje m.in. cięcie i heblowanie, produkcję wiórów, desek, drewnianych pojemników, opatowych kłód, pelletów itp. (tylko z przeznaczeniem na sprzedaż). Dalsze przetwarzanie drewna, np. wytwarzanie tradycyjnych mebli należy zaliczyć do rękodzieła,
- **akwakultura** – chów i hodowla ryb, mięczaków (bez ślimaków, których hodowla jest zaliczana do innych działalności) oraz innych organizmów wodnych (np. żaby, raki), a także uprawę glonów w zbiornikach wodnych sztucznych (stawy, baseny) lub w wydzielonych miejscach zbiorników naturalnych (rzeki, jeziora, morze). Nie należy tu uwzględniać działalności koncentrującej się wyłącznie na połowie ryb w jeziorach, rzekach, zbiornikach zaporowych oraz wodach morskich i przybrzeżnych,
- **rolnicze prace kontraktowe z wykorzystaniem środków produkcji gospodarstwa** – usługi rolnicze świadczone na rzecz innych gospodarstw rolnych,
- **nierolnicze prace kontraktowe z wykorzystaniem środków produkcji gospodarstwa** – działalność usługowa poza sektorem rolnictwa, np. usługi transportowe, utrzymywanie krajobrazu, usługi związane z ochroną środowiska, odśnieżanie itp. Nie zalicza się tu prac z zakresu architektury krajobrazu, organizacji pokazów i targów rolniczych, działalności agronomów i ekonomistów rolnych oraz działalności dotyczącej tworzenia nowych odmian nasion lub ich modyfikacji,
- **leśnictwo** – działalność ta obejmuje prace leśne (prowadzone w lesie należącym do gospodarstwa rolnego), w tym m.in.: pozyskiwanie drewna, gospodarkę nasienną, szkółkarstwo, odnowienia i zalesienia, przebudowę

drzewostanów i pielęgnowanie lasu, prowadzone z wykorzystaniem zarówno siły roboczej, jak i parku maszynowego gospodarstwa używanego zwykle do prac rolniczych,

- **świadczenie usług zdrowotnych, socjalnych lub edukacyjnych** – działalność związana z ochroną zdrowia, edukacją, zabezpieczeniem socjalnym i społecznym (np. „gospodarstwa edukacyjne”, opieka oraz transport dzieci, osób starszych i niepełnosprawnych, hipoterapia, dogoterapia, łącznie z zakwaterowaniem poddawanych terapii osób, a także hotele i schroniska dla zwierząt domowych, tj. psów, kotów). Nie zalicza się tu działalności weterynaryjnej,
- **inne działalności** – w pozycji tej uwzględniono inne niż ww. działalności, takie jak np.: prowadzenie sklepu, w którym sprzedawane są produkty gospodarstwa rolnego, chów i hodowlę zwierząt nie zaliczaną na potrzeby badania do działalności rolniczej, a wykorzystującą zasoby gospodarstwa (np. jedwabników, dżdżownic, ślimaków, ptaków ozdobnych, psów, kotów). Uwzględnia się tu również wykorzystanie budynków gospodarskich (przez większą część roku wykorzystywanych do celów rolniczych) na odpłatne, czasowe przechowywanie przyczep kempingowych, łodzi, żaglówek itp.

Do działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym nie zalicza się:

- zysków z tytułu inwestycji stricte finansowych np. depozytów stałych, obligacji, akcji, inwestycji w nieruchomości oraz innych aktywów,
- zysków z tytułu dzierżawienia gruntów osobom trzecim bez zaangażowania zasobów gospodarstwa w działalność na tych gruntach,
- innej niż rolnicza zarobkowej działalności bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym, w której wykorzystywana jest tylko i wyłącznie siła robocza lub prowadzona działalność nie jest w żaden sposób związana z działalnością rolniczą gospodarstwa (np. prowadzenie zakładu fryzjerskiego przez córkę użytkownika na terenie gospodarstwa rolnego),
- działalności polegającej na wynajmie przez użytkownika maszyn nie wykorzystywanych we własnym gospodarstwie rolnym,
- prowadzenia sklepu, w którym nie są sprzedawane produkty wytworzone w gospodarstwie rolnym,
- działalności łowieckiej, którą zalicza się do pozarolniczej działalności gospodarczej pozostałej (działalność nie związana z gospodarstwem rolnym).

W omawianym dziale zapytano także, jaki był procentowy udział przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług z działalności gospodarczej innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym w wartości ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego, czyli o znaczenie tej działalności dla gospodarstwa rolnego.

Wartość ogólnej sprzedaży produkcji gospodarstwa rolnego

PRZYCHODY ZE SPRZEDAŻY		PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE
Surowych, nieprzetworzonych produktów rolnych oraz zwierząt gospodarskich.	Wyrobów i usług z działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym.	Płatności związane do powierzchni upraw i do zwierząt oraz płatność niezwiązana do tytoniu.

W spisie pytano o to, czy gospodarstwo rolne prowadziło **sprzedaż własnych produktów rolnych**. Nie pytano o ilość ani wartość tej sprzedaży. Do sprzedaży własnych produktów rolnych zaliczono również przeznaczenie surowców rolnych pochodzących z własnej produkcji na działalność związaną z przetwórstwem (np. przeznaczenie owoców do produkcji soków w gospodarstwie rolnym), jeśli przetworzone produkty nie zostały przeznaczone na zużycie w gospodarstwie domowym.

Sprzedaży nie prowadziła część gospodarstw indywidualnych produkujących tylko na samozaopatrzenie gospodarstwa domowego oraz gospodarstwa rolne, w których produkcja była jeszcze w toku lub działalność rolnicza ograniczała się tylko i wyłącznie do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej bez uzyskiwania produkcji.

W przypadku, gdy brak produktów rolnych, które mogły być przeznaczone na sprzedaż wynikał z sytuacji nadzwyczajnych, takich jak kłęski żywiołowe (np. susza, gradobicie, epidemia ASF czy ptasiej grypy), pytano o sprzedaż w warunkach przeciętnych dla spisywanego gospodarstwa rolnego.

Dodatkowo zbierano informację, czy wartość bezpośredniej sprzedaży konsumentom końcowym stanowiła ponad 50% wartości ogólnej sprzedaży produkcji rolniczej gospodarstwa rolnego.

Bezpośrednia sprzedaż konsumentom (ostatecznym odbiorcom na ich własne potrzeby) to sprzedaż produktów rolnych wytworzonych w gospodarstwie rolnym na targowiskach, we własnych sklepach czy w ramach sprzedaży międzysąsiedzkiej. Nie wlicza się sprzedaży produktów rolnych do punktów skupu oraz zakupów dokonywanych przez właścicieli sklepów, restauracji czy podobne podmioty.

W przypadku gospodarstw indywidualnych pytano, czy gospodarstwo domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego zużywało na **samozaopatrzenie żywnościowe** więcej niż 50% wartości końcowej produkcji rolniczej.

Wartość końcowej produkcji rolniczej

WARTOŚĆ SPRZEDAŻY	WARTOŚĆ SAMOZAOPATRZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO		PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE
	ŻYWNOCIOWEGO	POZOSTAŁEGO	
Wartość sprzedaży wytworzonych w gospodarstwie rolnym: <ul style="list-style-type: none"> • surowych, nieprzetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych, • zwierząt gospodarskich, • surowców rolnych zużytych w gospodarstwie w przetworstwie produktów rolnych. 	Wartość surowych, nieprzetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących z własnej produkcji i zużytych przez gospodarstwo domowe w formie żywności nieprzetworzonej i przetworzonej.	Wartość surowych, nieprzetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych pochodzących z własnej produkcji i zużytych w formie innej niż żywność (np. biogaz czy biopaliwo wytworzone z surowców rolniczych, drewno z zagajników szybko rosnących).	Płatności związane do: <ul style="list-style-type: none"> • powierzchni upraw (buraków cukrowych, ziemniaków skrobiowych, truskawek, chmielu, strączkowych na ziarno, roślin pastewnych, pomidorów, lnu, konopi włóknistych), • zwierząt (bydła, krów, owiec, kóz). Płatność niezwiązana do tytoniu.

Do wartości końcowej produkcji rolniczej nie wlicza się wartości produktów pochodzących z własnej produkcji, a zużytych w dalszym procesie produkcyjnym np. pasz, materiału siewnego, obornika (tzw. samozaopatrzenie gospodarstwa rolnego).

11.9. Struktura dochodów

W dziale tym pytano o strukturę (nie wielkość) dochodów gospodarstwa domowego z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego.

Łączne dochody gospodarstwa domowego stanowią sumę dochodów wszystkich osób (spokrewnionych lub niespokrewnionych oraz pracujących lub niepracujących w gospodarstwie rolnym), zamieszkujących razem z użytkownikiem gospodarstwa rolnego i wspólnie z nim utrzymujących się.

Na potrzeby spisu wyróżniono następujące źródła dochodów:

- **prowadzenie działalności rolniczej** – dochody z działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie stanowią różnicę między wartością produkcji rolniczej (tj. wartością sprzedanych produktów rolnych i wartością produktów pobranych z gospodarstwa na cele konsumpcyjne gospodarstwa domowego lub wykorzystanych jako surowiec w prowadzonej działalności innej niż rolnicza bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym) a poniesionymi na nią bieżącymi nakładami i zapłaconymi podatkami. W dochodach gospodarstwa rolnego należało uwzględnić także dotacje związane z produkcją rolniczą, m.in.: jednolitą płatność obszarową, płatność za zazielenienie, płatności do powierzchni upraw, płatności do zwierząt, płatność dodatkową (redystrybucyjną), płatność dla młodych rolników oraz płatności w ramach PROW, tj. płatność z tytułu wspierania gospodarowania na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz płatności ekologiczne,
- **prowadzenie na rachunek własny pozarolniczej działalności gospodarczej**, która obejmuje inną niż rolnicza działalność zarobkową bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym, pozarolniczą działalność gospodar-

czą pozostałą (działalność niezwiązaną z gospodarstwem rolnym), dochody uzyskiwane z wykonywania wolnych zawodów oraz dopłaty z tytułu zalesiania gruntów rolnych,

- **praca najemna** – dochody uzyskane z tytułu zatrudnienia na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór) lub stosunku służbowego,
- **emerytury i renty** – obejmują także dochody z rent strukturalnych (renty wypłacane po zaprzestaniu prowadzenia działalności rolniczej i przekazaniu gospodarstwa osobie młodszej),
- **inne źródła niezarobkowe poza emeryturą i rentą** – dochody z tytułu pobierania zasiłku z pomocy społecznej, zasiłku wychowawczego, świadczenia wychowawczego z programu Rodzina 500 plus, alimentów, stypendium, pomocy zagranicznej itp. Ujęto tu także dochody z dzierżawy ziemi, lokat kapitałowych oraz wygrane w grach liczbowych i loteryjnych.

11.10. Aktywność ekonomiczna

Pytania zadawane w tym dziale miały na celu uzyskanie informacji o **osobach pracujących przy produkcji rolnej** w spisywanym gospodarstwie rolnym oraz **ponoszonych przez te osoby nakładach pracy**. Zbierano także informacje o osobach **pracujących w ramach innej niż rolnicza zarobkowej działalności**, w tym z wyróżnieniem **działalności bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym**.

W **gospodarstwach indywidualnych** zbierane były dane o nakładach pracy użytkownika gospodarstwa rolnego i członków jego rodziny oraz o nakładach pracy osób spoza rodziny użytkownika.

W przypadku poszczególnych osób tworzących rodzinną siłę roboczą zbierano informacje o płci i wieku, a także o nakładach pracy poniesionych przy produkcji rolnej w okresie 12 miesięcy poprzedzających 1 czerwca 2020 r. (aktywność stała) oraz o wykonywaniu pracy w ciągu 12 miesięcy w ramach innej niż rolnicza zarobkowej działalności bezpośrednio związanej z gospodarstwem rolnym. Ponadto pytano o fakt wykonywania pracy w gospodarstwie rodzinnym lub poza nim w tygodniu od 26 maja do 1 czerwca 2020 r. (aktywność bieżąca) oraz czy osoby te tworzą z użytkownikiem jedno gospodarstwo domowe.

W przypadku osób spoza rodziny użytkownika badana była tylko aktywność stała (z uwzględnieniem podziału według płci).

Dla **gospodarstw rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej**, zbierane były dane o nakładach pracy osób tam zatrudnionych lub pracujących na innych zasadach (np. uczniowie, praktykanci, członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych, zakonnicy) – rozpatrywana była tylko aktywność stała (z uwzględnieniem podziału według płci).

W obu ww. typach gospodarstw rolnych spisywana była **osoba kierująca gospodarstwem rolnym**, do której kierowany był dodatkowy zakres pytań.

Za **pracę w gospodarstwie rolnym przy produkcji rolnej** uważa się wykonywanie prac bezpośrednio związanych z produkcją roślinną i zwierzęcą oraz utrzymywaniem gruntów w dobrej kulturze rolnej (działalność rolnicza), a także innych prac, które są niezbędne przy prowadzeniu gospodarstwa rolnego, takich jak: zakup środków produkcji, sprzedaż produktów i przygotowanie ich do sprzedaży, prace związane z magazynowaniem, transport na potrzeby gospodarstwa rolnego, bieżące naprawy sprzętu rolniczego, prace konserwacyjne budynków, maszyn, instalacji, organizację i zarządzanie pracą w gospodarstwie rolnym, załatwianie spraw urzędowych, prowadzenie rachunków, wypełnianie wniosków o dopłaty bezpośrednie i inne.

Nie zalicza się tu prac związanych z leśnictwem, łowiectwem, połowem lub hodowlą ryb oraz prac wykonywanych w ramach prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej (bez względu na to, czy prowadzone są w gospodarstwie czy poza nim).

Do pracy w gospodarstwie indywidualnym nie zalicza się takich prac jak: przyrządzanie posiłków, pranie, sprzątnięcie, opieka nad dziećmi oraz innych prac związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz prac rolnych wykonywanych w ramach pomocy sąsiedzkiej na rzecz innego gospodarstwa rolnego.

Za **pracę (działalność zarobkową) inną niż przy produkcji rolniczej w swoim (rodzinnym) gospodarstwie rolnym** uważa się każdą pracę (również dorywczą lub nierejestrowaną) najemną lub na własny rachunek, wykonywaną zarówno w gospodarstwie, jak i poza jego terenem. Zaliczono tu także pracę przy produkcji rolniczej w innym gospodarstwie rolnym.

Praca główna to praca zajmująca najwięcej czasu (dot. osób, które wykonują więcej niż jedną pracę). Jeżeli prace zajmują tyle samo czasu, to pracą główną jest ta, która przynosi największy dochód.

Praca dodatkowa to praca zajmująca najwięcej czasu, poza pracą główną. Jeżeli kilka prac zajmuje tyle samo czasu, to pracą dodatkową jest ta, z której osiągnany jest wyższy dochód.

Badanie w zakresie aktywności ekonomicznej dotyczyło wszystkich osób w **wieku 15 lat i więcej** (tzn. urodzonych 1 czerwca 2005 r. i wcześniej).

W **gospodarstwach rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej** spisywane były następujące osoby:

- kierujący gospodarstwem rolnym,
- pracownicy najemni stali i dorywczy,
- pracownicy kontraktowi i pozostali.

Jako **pracowników najemnych** należy rozumieć osoby zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze. Częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania (np. nocleg, wyżywienie).

Jako **pracowników najemnych stałych** traktuje się osoby, które pracowały za wynagrodzeniem w każdym tygodniu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających 1 czerwca 2020 r., bez względu na liczbę godzin pracy w ciągu tygodnia. Do pracowników najemnych stałych należy również zaliczyć osoby, które przepracowały tylko część tygodni w roku z następujących przyczyn:

- specyfika produkcji rolnej w gospodarstwie (np. uprawa owoców, warzyw gruntowych) wymagająca zatrudnienia pracowników tylko w ciągu kilku miesięcy w roku,
- urlop, choroba, wypadek, kwarantanna lub izolacja wywołana zagrożeniem epidemicznym,
- rozpoczęcie lub zakończenie pracy w gospodarstwie (czyli osoby, które zmieniły miejsce pracy w ciągu roku),
- całkowite wstrzymanie pracy w gospodarstwie spowodowane przyczynami naturalnymi (powódź, pożar).

Pracownicy najemni dorywczy – osoby (zatrudnione na podstawie pisemnej lub ustnej umowy o pracę, otrzymujące wynagrodzenie pieniężne lub w naturze; częścią wynagrodzenia mogą być również koszty utrzymania np. nocleg, wyżywienie), które w ciągu ostatnich 12 miesięcy pracowały tylko w wybranym okresie i nie mają stałej umowy o pracę.

Inni pracownicy – to inne osoby pracujące w **gospodarstwach osób prawnych**, tj. członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych (jeżeli pracowali w gospodarstwie rolnym, ale nie byli zatrudnieni jako pracownicy najemni stali), uczniowie pracujący w szkolnych gospodarstwach rolnych, osoby pracujące (w tym duchowni) w gospodarstwach prowadzonych przez zakony (niebędące pracownikami najemnymi stałymi).

Pracownicy kontraktowi – są to osoby wykonujące określoną usługę w gospodarstwie rolnym, które nie zostały zatrudnione bezpośrednio przez użytkownika/kierującego gospodarstwem rolnym.

Pomoc sąsiedzka – praca w **gospodarstwie indywidualnym** wykonana **przez osoby z innego gospodarstwa** rolnego **bez wynagrodzenia** (w formie pieniężnej lub w naturze) za tę pracę. Jako pomoc sąsiedzka należy traktować też m.in. pracę wykonywaną przez osoby z innego gospodarstwa rolnego w ramach tzw. „odrobku” (ale bez wynagrodzenia).

W **gospodarstwach indywidualnych** na wstępie ustalano, czy użytkownik był w dniu 1 czerwca **współwłaścicielem** lub **współdzierzawcą** gospodarstwa rolnego wraz ze współmałżonkiem lub innym członkiem rodziny.

W gospodarstwach indywidualnych spisywano:

- użytkownika gospodarstwa rolnego – użytkownik jest spisywany zawsze (bez względu na to czy pracował czy nie w gospodarstwie przy produkcji rolniczej),
- osoby z rodziny użytkownika pracujące przy produkcji rolniczej, tj.:
 - współmałżonka użytkownika – osoba będąca w formalnym związku małżeńskim z użytkownikiem, albo partner/partnerka w przypadku związku niesformalizowanego,
 - członków rodziny mieszkających z użytkownikiem w dniu 1 czerwca 2020 r.,
 - członków rodziny pracujących w gospodarstwie w okresie 12 miesięcy przed 1 czerwca 2020 r., ale niemieszkających z użytkownikiem,
- pracowników najemnych stałych i dorywczych,
- pracowników kontraktowych,
- pomoc sąsiedzką.

Wśród spisanych osób należało wykazać jedną **osobę kierującą gospodarstwem rolnym** – mógł to być użytkownik, członek rodziny użytkownika lub zatrudniona osoba spoza rodziny (pracownik najemny).

W przypadku gospodarstwa indywidualnego, jeśli wskazano jednocześnie współwłasność gospodarstwa oraz **współkierowanie** gospodarstwem przez użytkownika i jego współmałżonka lub innego członka rodziny, jako kierującą gospodarstwem rolnym **spisywano osobę będącą współwłaścicielem**.

Za **osoby mieszkające z użytkownikiem** uznano:

- osoby obecne w dniu referencyjnym badania (tj. 1 czerwca 2020 r.) – zameldowane na pobyt stały lub czasowy oraz osoby mieszkające bez zameldowania powyżej 3 miesięcy (tzn. co najmniej 3 miesiące i 1 dzień),
- osoby nieobecne w dniu referencyjnym badania poniżej 3 miesięcy (tzn. 3 miesiące lub krócej), bez względu na przyczynę nieobecności, przebywające w kraju lub za granicą,
- osoby nieobecne w dniu referencyjnym badania powyżej 3 miesięcy (tzn. co najmniej 3 miesiące i 1 dzień), ale tylko wówczas gdy ich nieobecność wynikała z następujących przyczyn:
 - pobyt w szpitalu, sanatorium, hospicjum, na kwarantannie,
 - przebywanie w zakładzie karnym lub areszcie śledczym,
 - pobyt za granicą bez względu na powód.

Klasyfikacja osób pracujących w gospodarstwach rolnych z uwzględnieniem zakresu informacji na temat powiązania prowadzonej innej działalności tych osób z gospodarstwem rolnym

RODZINNA SIŁA ROBOCZA				PRACOWNICY SPOZA RODZINY				
Użytkownik	Współmałżonek	Pozostali członkowie rodziny mieszkający z użytkownikiem	Pozostali członkowie rodziny niemieszkający z użytkownikiem	Najemni		Kontraktowi	Pomoc sąsiedzka ^a	Inne osoby ^b
				stali	dorywczy			
PRACA W GOSPODARSTWIE ROLNYM PRZY PRODUKCJI ROLNICZEJ								
PRACA W INNEJ NIŻ ROLNICZA DZIAŁALNOŚCI ZAROBKOWEJ BEZPOŚREDNIO ZWIĄZANEJ Z GOSPODARSTWEM ROLNYM					X	X	X	X
PRACA W INNEJ DZIAŁALNOŚCI ZAROBKOWEJ NIEZWIĄZANEJ Z GOSPODARSTWEM ROLNYM				X	X	X	X	X

a Wyłącznie w gospodarstwach indywidualnych.

b Wyłącznie w gospodarstwach rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej.

X – nie dotyczy

Od użytkownika gospodarstwa rolnego oraz od osób w wieku 15 lat i więcej mieszkających z użytkownikiem, które pracowały przy produkcji rolniczej w ciągu badanych 12 miesięcy, zbierano informacje o fakcie wykonywania w referencyjnym tygodniu pracy zarówno tej związanej z produkcją rolniczą, jak i innej.

Za osoby, które **wykonywały/miały jakąkolwiek pracę zarobkową bądź nieodpłatną w rodzinnej działalności rolniczej lub gospodarczej** przyjęto osoby, które:

- w okresie badanego tygodnia wykonywały pracę przynoszącą dochód lub zarobek (w gotówce lub w naturze) lub pomagały, bez umownego wynagrodzenia, w prowadzeniu rodzinnego gospodarstwa rolnego lub innej działalności gospodarczej,
- w ciągu badanego tygodnia miały pracę (tzn. zachowały więź z pracą np. miały zapewniony powrót do pracy) jako pracownicy najemni lub pracujący na własny rachunek, ale w badanym tygodniu nie przepracowały nawet 1 godziny z takich przyczyn jak: choroba własna, opieka nad dzieckiem lub inną osobą z rodziny, urlop macierzyński (rodzicielski), urlop wypoczynkowy, przerwa w działalności zakładu, strajk, warunki atmosferyczne uniemożliwiające wykonywanie pracy, kwarantanna, zagrożenie epidemiczne itp.,
- przebywały za granicą i tam pracowały w badanym tygodniu.

W uznaniu osoby za pracującą znaczenie ma fakt wykonywania (posiadania) pracy, a nie rodzaj umowy o pracę czy sposób jej zawarcia.

Nie jest ważny formalny status zawodowy osoby, np. jeżeli osoba zarejestrowana w urzędzie pracy jako bezrobotna, wykonywała w badanym tygodniu pracę nierejestrowaną (w szarej strefie) dorywczą lub stałą, to jest osobą pracującą.

W przypadku **pracy przy produkcji rolniczej w ciągu 12 badanych miesięcy jako pełny etat przyjęto 2120 godzin w roku**, tzn. 265 dni roboczych po 8 godzin pracy dziennie.

W pytaniu o **wkład pracy w gospodarstwo rolne**, przyjęto następujące przedziały:

1. Dla osób kierujących gospodarstwem rolnym:

- **poniżej 0,25 etatu** (1–66 dni) oznacza mniej niż 1/4 etatu lub okres do 3 miesięcy,
- **od 0,25 do poniżej 0,5 etatu** (67–132 dni) – oznacza 1/4 etatu, ale mniej niż 1/2 etatu lub okres od 3 miesięcy łącznie do 6 miesięcy,
- **od 0,5 do poniżej 0,75 etatu** (133–198 dni) – oznacza 1/2 etatu, ale mniej niż 3/4 etatu lub okres od 6 miesięcy łącznie do 9 miesięcy,
- **od 0,75 do poniżej 1 etatu** (199–264 dni) – oznacza 3/4 etatu, ale mniej niż 1 etat lub okres od 9 miesięcy łącznie do 12 miesięcy,
- **1 etat** (265 dni i więcej) – oznacza 1 pełny etat lub **12 miesięcy w roku** i przedział ten dotyczy również osób, które przepracowały większą liczbę godzin w ciągu roku niż odpowiadającą 1 etatowi.

2. Dla osób z rodziny niekierujących działalnością rolniczą:

- **poniżej 0,05 etatu** (1–14 dni) – praca była wykonywana łącznie przez mniej niż 1/20 etatu to jest okres poniżej 0,5 miesiąca,
- **od 0,05 etatu do poniżej 0,25 etatu** (15–66 dni) – oznacza 1/20 etatu, ale mniej niż 1/4 etatu tj. okres od 0,5 do 3 miesięcy,
- **od 0,25 do poniżej 0,5 etatu** (67–132 dni) – oznacza 1/4 etatu, ale mniej niż 1/2 etatu lub okres od 3 miesięcy łącznie do 6 miesięcy,
- **od 0,5 do poniżej 0,75 etatu** (133–198 dni) – oznacza 1/2 etatu, ale mniej niż 3/4 etatu lub okres od 6 miesięcy łącznie do 9 miesięcy,
- **od 0,75 do poniżej 1 etatu** (199–264 dni) – oznacza 3/4 etatu, ale mniej niż 1 etat lub okres od 9 miesięcy łącznie do 12 miesięcy,
- **1 etat** (265 dni i więcej) – oznacza 1 pełny etat lub **12 miesięcy w roku** i przedział ten dotyczy również osób, które przepracowały większą liczbę godzin w ciągu roku niż odpowiadającą 1 etatowi.

W spisie zbierane były dane o poziomie wykształcenia ogólnego i rolniczego osoby kierującej gospodarstwem rolnym.

Poziomy wykształcenia ogólnego:

- **wyższe** – dyplom ukończenia szkoły wyższej z tytułem: magistra, magistra inżyniera, lekarza lub równorzędnym uzyskanym po ukończeniu studiów w szkole wyższej, z tytułem zawodowym: inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty itp. uzyskanym po ukończeniu studiów zawodowych pierwszego stopnia, dyplom ukończenia kolegium,
- **policealne** – dyplom ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej, do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej lub świadectwa dojrzałości (matury),
- **średnie zawodowe** – świadectwo ukończenia technikum lub liceum zawodowego z uzyskaniem tytułu zawodowego,
- **średnie ogólnokształcące** – świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego (niekoniecznie świadectwo dojrzałości – matura) lub liceum profilowanego bez uzyskania tytułu zawodowego,
- **zasadnicze zawodowe** – świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej itp.), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie o poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów,
- **podstawowe, gimnazjalne** – świadectwo ukończenia:
 - szkoły podstawowej (przed wojną – powszechnej), niezależnie od tego, ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery),
 - kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej,
 - szkoły artystycznej I stopnia, realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej,
 - gimnazjum,
- **podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego** – aktualnie trwająca nauka w szkole podstawowej, uczęszczanie w przeszłości lecz nieukończenie szkoły podstawowej, niepodjęcie nauki w żadnej szkole.

Poziomy wykształcenia rolniczego:

- **wyższe rolnicze** – dyplom ukończenia szkoły wyższej o kierunku rolniczym np. ogrodnictwo, geodezja urzędów rolniczych, technika urzędów rolniczych i leśnych, leśnictwo, technologia drewna, ochrona środowiska – melioracja, rybactwo, zootechnika, technologia żywności – mleczarstwo itp. Do kierunków rolniczych należy zaliczyć także weterynarię,
- **policealne rolnicze** – dyplom ukończenia szkoły policealnej lub pomaturalnej o kierunku rolniczym, np. ogrodnictwo, urządzenie terenów zieleni itp.,
- **średnie zawodowe rolnicze** – świadectwo ukończenia technikum lub liceum zawodowego o kierunku rolniczym np. hodowla zwierząt, uprawa roślin, leśnictwo, melioracja, urządzenie terenów zieleni,
- **zasadnicze zawodowe rolnicze** – świadectwo ukończenia zasadniczej szkoły rolniczej, szkoły przysposobienia rolniczego, świadectwo ukończenia korespondencyjnego kursu rolniczego o poziomie szkoły zasadniczej, np. ogrodnictwo, hodowla zwierząt, mechanizacja rolnictwa, wiejskie gospodarstwo domowe, rolnik upraw polowych,
- **kurs rolniczy** – kurs kwalifikacyjny zakończony egzaminem i uzyskaniem tytułu wykwalifikowanego rolnika lub mistrza rolnika,
- **brak wykształcenia rolniczego** – nieukończenie żadnej szkoły ani kursu o kierunku rolniczym, niezależnie od posiadanego ogólnego poziomu wykształcenia.

W spisie zbierano informacje o fakcie doszkalania się osoby kierującej na kursach dot. tematyki rolniczej, a także o doświadczeniu w kierowaniu gospodarstwem rolnym (rok rozpoczęcia kierowania).

Osoba kierująca była też pytana o to, czy dla gospodarstwa dokonano oceny ryzyka związanego z pracą w gospodarstwie rolnym i rezultatem tej oceny jest sporządzony na piśmie dokument (np. plan bezpieczeństwa w gospodarstwie) zawierający informacje o zidentyfikowanych zagrożeniach dla bezpieczeństwa i zdrowia oraz zasady służące ich zapobieganiu. **Indywidualny plan bezpieczeństwa** może być dokumentem sporządzanym przez osobę prowadzącą gospodarstwo rolne lub przez inną, zewnętrzną jednostkę np. doradcę rolnego, ubezpieczyciela.

11.11. Chów i hodowla ryb

W dziale tym zbierano dane o powierzchni stawów i objętości urządzeń do hodowli i chowu ryb znajdujących się na terenie gospodarstwa rolnego oraz o gatunkach utrzymywanych w nich ryb.

Stawy rybne o wodzie przepływającej – płytkie (najczęściej do 2 metrów głębokości) zbiorniki wody mające stałe połączenie z wodą płynącą (rzeką, strugą, strumieniem, potokiem).

Urządzenia do chowu i hodowli ryb:

- **baseny i tory wodne** – sztuczne jednostki zbudowane powyżej lub poniżej poziomu gruntu, umożliwiające wysoki przepływ wody lub charakteryzujące się dużą wymianą wody i ściśle kontrolowanym środowiskiem, w których nie występuje recyrkulacja wody,
- **przegrody i sadze** – obszary akwenów ograniczone siatkami i innymi barierami pozwalającymi na swobodny przepływ wody. Ich cechą charakterystyczną jest to, że zajmują całą wysokość słupa wody od dna do powierzchni, co obejmuje zwykle stosunkowo dużą objętość wody,
- **klatki** – struktury zamknięte, odkryte lub zakryte, zbudowane z siatki lub innego materiału przepuszczalnego umożliwiającego naturalny przepływ wody. Mogą to być struktury unoszące się na wodzie, zawieszane bądź przymocowane do podłoża z możliwością przepływu wody od spodu,
- **systemy recyrkulacji** – systemy, w których woda jest wykorzystywana ponownie (zawracana) po oczyszczeniu (np. przez filtrowanie).

Gatunki ryb:

- **karp,**
- ryby **łososiowate**, tj.: łosoś, troć, pstrąg, palia oraz ryby siejowate,
- **ryby jesiotrowate**, tj.: jesiotr, białuga oraz sterleta,
- **sum afrykański,**
- **inne** niż wcześniej wymienione.

12. Typologia gospodarstw rolnych

12.1. Cele typologii

Dane zebrane w spisie zostaną wykorzystane do opracowania wspólnotowej typologii gospodarstw rolnych.

Podstawowym celem typologii jest dostarczenie narzędzia umożliwiającego:

- spełnienie potrzeb informacyjnych Wspólnej Polityki Rolnej UE,
- sporządzanie analiz porównawczych sytuacji ekonomiczno-produkcyjnej gospodarstw rolnych:
 - pomiędzy różnymi klasami wielkości ekonomicznej i różnymi typami rolniczymi gospodarstw,
 - pomiędzy poszczególnymi krajami członkowskimi i ich regionami,
 - pomiędzy różnymi okresami czasowymi (analizy pionowe).

Dane pochodzące ze spisu oraz wartości współczynników standardowej produkcji (opracowane przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy) dla każdej ujętej w spisie uprawy i gatunku/kategorii zwierząt, pozwolą na ustalenie dla każdego objętego badaniem gospodarstwa rolnego **wielkości ekonomicznej** oraz **typu rolniczego**.

12.2. Definicje

Produkcja określonej działalności rolniczej jest to wartość produkcji rolnej brutto uzyskanej z jednego hektara uprawy lub od jednego zwierzęcia gospodarskiego. Wartość oblicza się poprzez przemnożenie produkcji z 1 ha lub od 1 zwierzęcia przez cenę na terenie gospodarstwa rolnego, bez VAT, podatków od produktów i dopłat bezpośrednich.

Standardowa produkcja (SP) oznacza wartość produkcji odpowiadającej przeciętnej sytuacji w danym regionie. Jest obliczana jako średnia z pięciu lat wartość produkcji z określonej działalności rolniczej (roślinnej i zwierzęcej).

Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa (GSP) jest sumą wartości uzyskanych dla każdej działalności rolniczej prowadzonej w gospodarstwie przez przemnożenie współczynników SP dla danej działalności przez liczbę hektarów lub liczbę zwierząt.

Wartość SP produktów roślinnych jest odnoszona do 1 ha, z wyjątkiem upraw grzybów, gdzie stosuje się standardową powierzchnię 100 m². W przypadku produkcji zwierzęcej współczynniki SP liczone są na jedną sztukę zwierzęcia. Wyjątek stanowią drób i pszczoły, dla których SP liczone są odpowiednio na 100 sztuk i 1 pień pszczeli.

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego jest to całkowita standardowa produkcja gospodarstwa wyrażona w euro.

Typ rolniczy gospodarstwa jest określany na podstawie wielkości udziału standardowej produkcji poszczególnych działalności rolniczych prowadzonych w gospodarstwie w całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego.

12.3. Klasy wielkości ekonomicznej

Wielkość ekonomiczna gospodarstwa pozwala na jego zaklasyfikowanie do jednej z poniżej podanych klas:

Klasa wielkości ekonomicznej	Całkowita standardowa produkcja gospodarstwa rolnego w euro		
I		<	2 000
II	2 000	-- <	4 000
III	4 000	-- <	8 000
IV	8 000	-- <	15 000
V	15 000	-- <	25 000
VI	25 000	-- <	50 000
VII	50 000	-- <	100 000
VIII	100 000	-- <	250 000
IX	250 000	-- <	500 000
X	500 000	-- <	750 000
XI	750 000	-- <	1 000 000
XII	1 000 000	-- <	1 500 000
XIII	1 500 000	-- <	3 000 000
XIV		> =	3 000 000

12.4. Typy rolnicze

Typologia gospodarstw rolnych ma charakter hierarchiczny. Wyróżnia się 9 typów ogólnych, 22 typy podstawowe oraz 62 typy szczegółowe.

Dla potrzeb definicji typów ogólnych, wskaźnikom standardowej produkcji z działalności rolniczych ujmowanych w spisie zostały nadane następujące symbole:

- **P1** – standardowa produkcja z następujących upraw: zboża (pszenica zwyczajna, pszenica twarda, żyto, pszenżyto, jęczmień, owies, kukurydza na ziarno, gryka, proso, pozostałe zboża), strączkowe łącznie z mieszankami zbóż z roślinami strączkowymi (groch jadalny, fasola jadalna, inne strączkowe jadalne, strączkowe pastewne na ziarno), ziemniaki, buraki cukrowe, rośliny przemysłowe (tytoń, chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len, konopie, zioła i rośliny aromatyczne, pozostałe uprawy przemysłowe), warzywa i truskawki w uprawie polowej, uprawy nasienne i sadzonki, pastewne na sprzedaż, pozostałe uprawy, grunty ugorowane bez dopłat,
- **P2** – standardowa produkcja z następujących upraw: warzywa i truskawki w uprawie polowej – ogrody towarowe, warzywa i truskawki w uprawie pod osłonami, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie polowej, kwiaty i rośliny ozdobne w uprawie pod osłonami, szkółki drzew i krzewów owocowych, ozdobnych i leśnych oraz uprawy grzybów,
- **P3** – standardowa produkcja z następujących upraw: plantacje drzew i krzewów owocowych, winnice, pozostałe uprawy trwałe (np. wiklina), uprawy trwałe pod osłonami,

- **P4** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: konie, bydło, owce, kozy oraz roślin pastewnych (łąki i pastwiska z wyłączeniem nieuprawianych terenów do wypasu, rośliny okopowe, rośliny na zielonkę: strączkowe, motylkowe, kukurydza, inne pastewne na zielonkę oraz trawy polowe na zielonkę),
- **P5** – standardowa produkcja z następujących gatunków zwierząt: trzoda chlewna, drób, króliki (samice hodowlane).

Wyróżnia się następujące **typy ogólne** gospodarstw:

1. Specjalizujące się w uprawach polowych

Gospodarstwa, dla których: $P1 > 2/3$ całkowitej standardowej produkcji gospodarstwa rolnego (GSP),

2. Specjalizujące się w uprawach ogrodniczych (warzyw, truskawek, kwiatów i roślin ozdobnych), grzybów i w szkółkarstwie

Gospodarstwa, dla których: $P2 > 2/3$ GSP,

3. Specjalizujące się w uprawach trwałych (drzew i krzewów owocowych)

Gospodarstwa, dla których: $P3 > 2/3$ GSP,

4. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami objętościowymi

Gospodarstwa, dla których: $P4 > 2/3$ GSP,

5. Specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi

Gospodarstwa, dla których: $P5 > 2/3$ GSP,

6. Mieszane – różne uprawy

Gospodarstwa, dla których: $(P1 + P2 + P3) > 2/3$ GSP; $P1 \leq 2/3$ GSP; $P2 \leq 2/3$; $P3 \leq 2/3$ GSP,

7. Mieszane – różne zwierzęta

Gospodarstwa, dla których: $(P4 + P5) > 2/3$ GSP; $P4 \leq 2/3$ GSP; $P5 \leq 2/3$ GSP,

8. Mieszane – różne uprawy i zwierzęta

Gospodarstwa niespełniające warunków klasyfikacji dla typów 1–7,

9. Gospodarstwa niesklasyfikowane

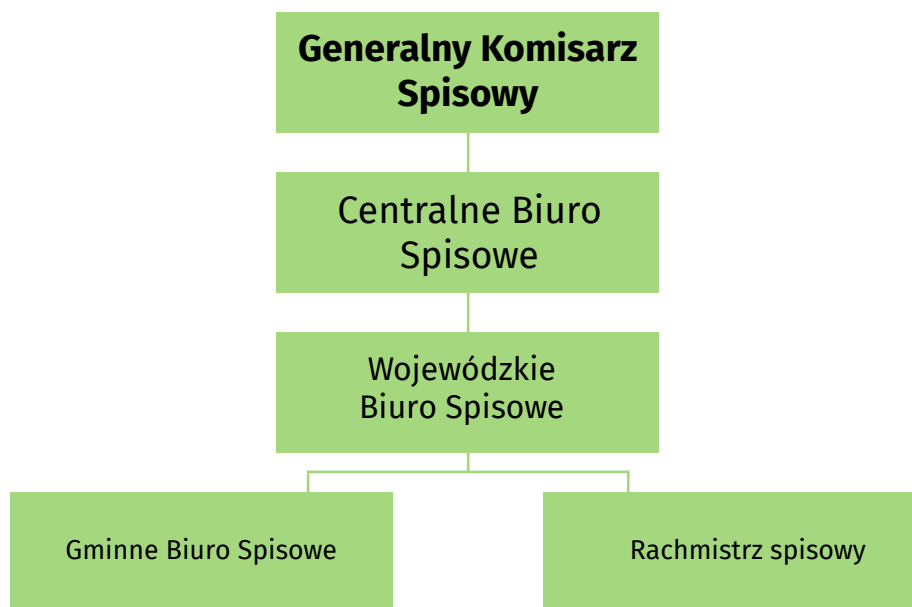
Gospodarstwa, dla których GSP = 0.

13. Organizacja aparatu spisowego

Zgodnie z przepisami ustawy o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. pracami spisowymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kierował Prezes Głównego Urzędu Statystycznego – jako Generalny Komisarz Spisowy przy pomocy Zastępców, którymi byli Dyrektor Centralnego Biura Spisowego oraz osoby wyznaczone przez Generalnego Komisarza Spisowego. Do zadań Generalnego Komisarza Spisowego należało:

- przygotowanie, zorganizowanie i przeprowadzenie spisu rolnego,
- opracowanie wyników spisu rolnego,
- udostępnienie i rozpowszechnienie wyników informacji statystycznych.

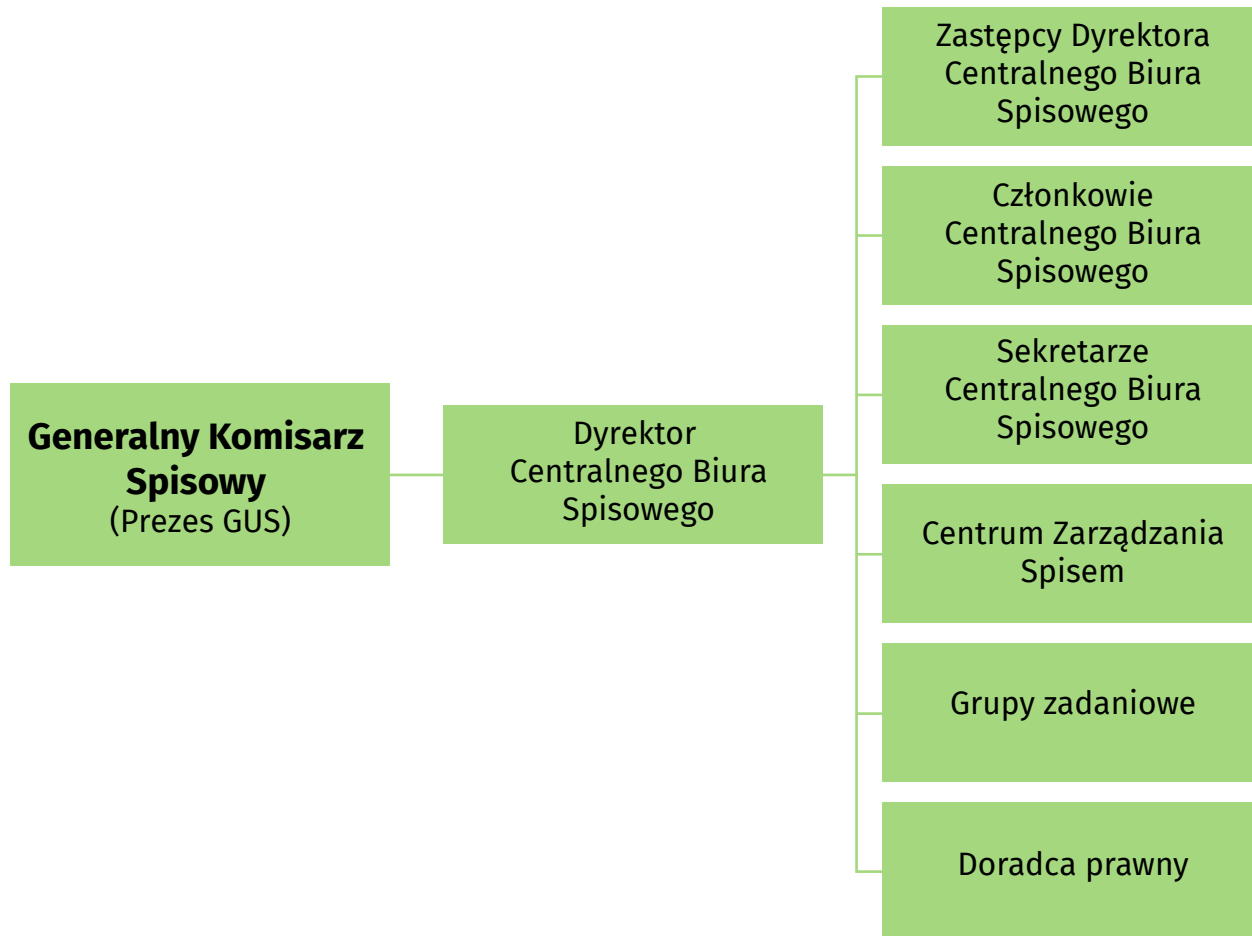
Schemat organizacyjny aparatu spisowego

13.1. Centralne Biuro Spisowe

W celu wykonania powyższych zadań Generalny Komisarz Spisowy powołał Zarządzeniem nr 1 z dnia 11 września 2019 r. w sprawie powołania Centralnego Biura Spisowego (Dz. Urz. GUS poz. 44 z późn. zm.) Centralne Biuro Spisowe, Dyrektora Centralnego Biura Spisowego i jego zastępców, członków Centralnego Biura Spisowego oraz grupy zadaniowe. Dyrektorem Centralnego Biura Spisowego został dyrektor komórki organizacyjnej Głównego Urzędu Statystycznego właściwej w sprawach spisów. Dyrektor Centralnego Biura Spisowego Decyzją nr 2 z dnia 26 sierpnia 2020 r. powołał Centrum Zarządzania Spisem. Zadaniem Centrum było zarządzanie przebiegiem powszechnego spisu rolnego na terenie kraju. W skład Centrum Zarządzania Spisem wszedł Kierownik, jego Zastępca, dwunastu dyspozytorów centralnych oraz czterech dyspozytorów rezerwowych.

Schemat organizacyjny Centralnego Biura Spisowego

W skład CBS zostały powołane, do obsługi PSR 2020 i narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2021 r. (NSP 2021), następujące grupy zadaniowe do spraw:

- zbierania danych metodami samospisu internetowego, wywiadu telefonicznego i wywiadu bezpośredniego, zwanymi dalej CAxI,
- organizacyjnych i przygotowania materiałów merytorycznych,
- kadr i organizacji szkoleń,
- finansowych,
- prawnych,
- promocji spisów,
- źródeł danych,
- wykazów,
- udostępniania danych,
- jakości,
- tajemnicy statystycznej,
- przygotowania aplikacji spisowej CAxI NSP 2021,
- przetwarzania i analizy danych NSP 2021,
- przygotowania aplikacji spisowej CAxI PSR 2020,
- przetwarzania i analizy danych PSR 2020,

- uwierzytelniania CAxI,
- infrastruktury teleinformatycznej,
- systemów IT,
- sterowania procesami,
- bezpieczeństwa,
- infolinii,
- operatora pocztowego.

Grupy zadaniowe

W ramach Centralnego Biura Spisowego działali wywodzący się z grup zadaniowych:

- eksperci merytoryczni,
- eksperci do spraw IT,
- lider grupy do spraw infolinii spisowej.

13.1.1. Eksperci merytoryczni

Eksperci merytoryczni stanowili wsparcie dla dyspozytorów centralnych oraz konsultantów infolinii spisowej w zakresie tematyki spisowej i były to wyznaczone osoby z grupy zadaniowej ds. wykazów oraz z grupy zadaniowej ds. przygotowania aplikacji spisowej CAXI PSR 2020 (od strony metodologicznej). Zadaniem ekspertów merytorycznych było udzielanie wyjaśnień i dokonywanie rozstrzygnięć wątpliwości lub problemów merytorycznych pojawiających się w trakcie spisu.

13.1.2. Eksperci IT

Ekspertami IT były osoby wyznaczone z grupy zadaniowej ds. uwierzytelniania CAXI, grupy zadaniowej ds. systemów IT oraz grupy zadaniowej ds. przygotowania aplikacji spisowej CAXI (od strony IT). Do zadań tych ekspertów należało administrowanie systemami spisowymi i bieżące reagowanie na awarie, udzielanie wsparcia konsultantom infolinii spisowej, dyspozytorom centralnym i wojewódzkim w zakresie tematów dotyczących aplikacji spisowych i spraw IT.

13.1.3. Lider grupy do spraw infolinii spisowej

Zadaniami lidera grupy do spraw infolinii spisowej były m.in.:

- zaplanowanie i koordynacja funkcjonowania infolinii spisowej,
- opracowanie harmonogramu dyżurów urzędów statystycznych na infolinii oraz konsultantów merytorycznych i administratorów systemów spisowych stanowiących drugą linię wsparcia,
- monitorowanie natężenia połączeń przychodzących na infolinię spisową i wprowadzenie zmian w organizacji infolinii spisowej,
- współpraca z Wojewódzkimi biurami Spisowymi, Centrum Informatyki Statystycznej i departamentami Głównego Urzędu Statystycznego w zakresie efektywnej obsługi i funkcjonowania infolinii spisowej,
- monitorowanie codziennej obsługi infolinii spisowej i Systemu Zgłoszeń,
- bieżące wsparcie osób obsługujących infolinię spisową w zakresie komunikowania spisu rolnego,
- opracowanie raportu z funkcjonowania infolinii spisowej.

13.2. Wojewódzkie Biura Spisowe

Na terenie województwa pracami spisowymi kierował wojewoda jako Wojewódzki Komisarz Spisowy. Do jego zadań należały: monitorowanie terminowego i prawidłowego przebiegu prac spisowych na terenie województwa, monitorowanie działań promocyjnych i popularyzujących na terenie województwa, wspieranie Gminnych Komisarzy Spisowych oraz wykonywanie innych prac zleconych przez Generalnego Komisarza Spisowego.

Zastępcą Wojewódzkiego Komisarza Spisowego był właściwy miejscowo dyrektor urzędu statystycznego, który podejmował wszelkie możliwe działania na rzecz uzyskania kompletnych wyników powszechnego spisu rolnego w 2020 r. oraz poprawnego spisania wszystkich gospodarstw rolnych podlegających spisaniu na terenie województwa. Oprócz tego do jego zadań należały:

- nadzorowanie prac wykonywanych na rzecz powszechnego spisu rolnego w 2020 r. na terenie województwa,
- kierowanie pracą Wojewódzkiego Biura Spisowego oraz nadzorowanie pracy Gminnych biur Spisowych,
- wyznaczenie pracowników o odpowiednich kwalifikacjach (łącznie z ankieterami statystycznymi) do wykonywania prac w Wojewódzkim Biurze Spisowym oraz alokacja członków Wojewódzkiego Biura Spisowego do wykonywania poszczególnych prac spisowych,
- utworzenie Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Spisem oraz powołanie jego Kierownika,
- wyznaczenie koordynatora rachmistrzów spisowych realizujących wywiady telefoniczne,
- wyznaczenie dyspozytorów wojewódzkich,
- wyznaczenie rachmistrzów spisowych realizujących wywiady telefoniczne,
- wyznaczenie administratora systemów spisowych oraz jego zastępcy,

- wyznaczenie osób do pełnienia funkcji konsultanta infolinii spisowej w urzędzie statystycznym oraz regionalnego koordynatora infolinii spisowej,
- nadzór nad naborem i szkoleniami kandydatów na rachmistrzów spisowych realizujących wywiady bezpośrednie,
- zawarcie umów z rachmistrzami spisowymi realizującymi wywiady bezpośrednie i nadanie im upoważnień do przetwarzania danych osobowych oraz zapewnienie rachmistrzom identyfikatorów rachmistrzów spisowych;
- nadzór nad szkoleniami wojewódzkimi,
- prowadzenie i monitorowanie działań na rzecz osiągnięcia jak najwyższego wskaźnika odpowiedzi w spisie,
- prowadzenie działań popularyzujących spis rolny na terenie województwa, wsparcie i współpraca z Gminnymi biurami Spisowymi w zakresie prac realizowanych na rzecz spisu rolnego,
- nadzór nad przestrzeganiem tajemnicy statystycznej i ochroną danych osobowych oraz nadawanie upoważnień do przetwarzania danych osobowych, w zakresie udzielonego upoważnienia/pełnomocnictwa,
- nadzór nad opracowaniem raportu z przebiegu spisu oraz dokonaniem rozliczeń finansowych z urzędami gmin, członkami Wojewódzkiego Biura Spisowego i Gminnymi biurami Spisowymi oraz rachmistrzami spisowymi,
- niezwłoczne zgłaszanie Dyrektorowi Centralnego Biura Spisowego przeszkód i trudności w terminowym realizowaniu zadań spisowych,
- wykonywanie innych zadań zleconych przez Generalnego Komisarza Spisowego lub Dyrektora CBS.

Na potrzeby realizacji powszechnego spisu rolnego w 2020 r. Wojewódzcy Komisarze Spisowi utworzyli Wojewódzkie Biura Spisowe. Prace na rzecz tych biur wykonywali pracownicy właściwych miejscowo urzędów statystycznych. Działali jako: konsultanci merytoryczni, administratorzy systemów spisowych, osoby odpowiedzialne za sprawy organizacyjne lub finansowe, konsultanci infolinii spisowej, regionalni koordynatorzy infolinii spisowej.

Liczba pracowników wojewódzkich biur spisowych

Opis funkcji	Liczba osób
Wojewódzki Komisarz Spisowy	16
Zastępca Wojewódzkiego Komisarza Spisowego	16
Członek Wojewódzkiego Biura Spisowego	991
Członek Wojewódzkiego Centrum Zarządzania Spisem	426
Konsultanci infolinii	84

Liczba konsultantów infolinii spisowej w podziale na województwa

Województwo	Liczba konsultantów infolinii spisowej
Dolnośląskie	6
Kujawsko-pomorskie	6
Lubelskie	6
Lubuskie	3
Łódzkie	6
Małopolskie	6
Mazowieckie	6

(dok.)

Województwo	Liczba konsultantów infolinii spisowej
Opolskie	2
Podkarpackie	6
Podlaskie	3
Pomorskie	6
Śląskie	6
Świętokrzyskie	4
Warmińsko-mazurskie	6
Wielkopolskie	6
Zachodniopomorskie	6
Razem	84

13.2.1. Wojewódzkie Centra Zarządzania Spisem

Dodatkowo na etap zbierania danych spisowych Zastępcy Wojewódzkich Komisarzy Spisowych utworzyli Wojewódzkie Centra Zarządzania Spisem, w skład których weszli kierownik, dyspozytorzy wojewódzcy, koordynator rachmistrzów realizujących wywiady telefoniczne oraz rachmistrzowie realizujący wywiady telefoniczne.

Nad przebiegiem spisu na terenie województw czuwali dyspozytorzy wojewódzcy, którzy za pomocą systemu CORstat_Rol na bieżąco monitorowali postęp spisu oraz sływ danych przez Internet. System ten umożliwił także sterowanie przepływem pracy w przypadku obsługi „Spisu na żądanie” oraz monitorowanie przebiegu spisu w każdym z województw.

Rekomendowana przez CBS liczba dyspozytorów wojewódzkich do spisu rolnego w poszczególnych województwach

Województwo	Liczba dyspozytorów wojewódzkich
Dolnośląskie	8
Kujawsko-pomorskie	8
Lubelskie	39
Lubuskie	5
Łódzkie	16
Małopolskie	18
Mazowieckie	29
Opolskie	3
Podkarpackie	18
Podlaskie	18

(dok.)

Województwo	Liczba dyspozytorów wojewódzkich
Pomorskie	8
Śląskie	16
Świętokrzyskie	13
Warmińsko-mazurskie	6
Wielkopolskie	15
Zachodniopomorskie	6
Razem	226

Szczegółowe zadania poszczególnych członków Wojewódzkich Biur Spisowych i Wojewódzkich Centrów Zarządzania Spisem zostały określone w Instrukcji organizacyjnej do powszechnego spisu rolnego w 2020 r.

13.3. Gminne Biura Spisowe

Na terenie gminy pracami spisowymi kierowali odpowiednio wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast jako Gminni Komisarze Spisowi. Do realizacji prac spisowych Komisarze powołali Gminne Biura Spisowe rekrutując z pracowników podległych im jednostek samorządu terytorialnego członków, w tym Zastępcę Gminnego Komisarza Spisowego i koordynatorów gminnych. Gminni Komisarze Spisowi sami określali liczbę osób zaangażowanym w prace spisowe oraz przydzielonych im zadaniach.

Do głównych zadań Gminnych Komisarzy Spisowych należały:

- kierowanie pracami GBS oraz nadzór nad prawidłową realizacją wszystkich prac przewidzianych do wykonania,
- angażowanie w prace na rzecz spisu rolnego osób o odpowiednich kwalifikacjach, posiadających zdolności operacyjne konieczne do pracy z rachmistrzami realizującymi wywiady bezpośrednie oraz dokonanie przydziału prac poszczególnym członkom biura spisowego,
- czuwanie nad przestrzeganiem tajemnicy statystycznej oraz przepisów z zakresu ochrony danych osobowych oraz nadawanie upoważnień do przetwarzania danych osobowych, w zakresie udzielonego upoważnienia/pełnomocnictwa,
- przeprowadzenie naboru kandydatów na rachmistrzów realizujących wywiady bezpośrednie oraz nadzór nad szkoleniami tych kandydatów na rachmistrzów,
- nadzorowanie oraz aktywne uczestnictwo w akcjach informacyjno-popularyzacyjnych prowadzonych przez GBS zmierzającej do wytworzenia w społeczeństwie przychylnej atmosfery do spisu, zwiększenia zainteresowania dokonaniem samospisu oraz zaufania do osób zbierających dane,
- w przypadku odmowy udzielania informacji przez osoby podlegające spisaniu, interweniowanie w celu skutecznego przeprowadzenia wywiadów,
- bieżąca ocena wszelkich zagrożeń realizacji spisu i niezwłoczne zgłaszanie ich do Zastępców Wojewódzkich Komisarzy Spisowych,
- zaangażowanie w popularyzowanie spisu rolnego na terenie gminy,
- wykorzystanie, zgodnie z wytycznymi finansowymi przygotowanymi w CBS, środków finansowych uzyskanych na realizację zadań spisowych.

Gminni Komisarze Spisowi zobowiązani byli do zapewnienia respondentom bezpłatnego dostępu do stanowiska komputerowego z zainstalowanym oprogramowaniem umożliwiającym przeprowadzenie samospisu internetowego wraz z wprowadzeniem środków ochronnych adekwatnych do bieżącego zagrożenia epidemicznego. Osoba korzystająca ze stanowiska komputerowego mogła skorzystać z pomocy członka Gminnego Biura Spisowego.

Koordynatorem Gminnym zostawała osoba komunikatywna, odpowiedzialna, wykazująca się dobrą organizacją

pracy oraz biegła w obsłudze komputera wspierana w codziennych obowiązkach przez pozostałych członków Gminnego Biura Spisowego. Koordynator gminny został przeszkolony m.in. z metodologii, organizacji, bezpieczeństwa danych w spisie, w tym ochrony danych osobowych i popularyzacji oraz kwestii związanych z obsługą aplikacji formularzowej do zbierania danych.

13.4. Rachmistrzowie spisowi

Prace na rzecz powszechnego spisu rolnego w 2020 r. wykonywali także rachmistrzowie spisowi. Ich zadaniem było pozyskanie danych gromadzonych w ramach spisu od osób, które nie dokonały samospisu. Użytkownik gospodarstwa rolnego, który nie dokonał samospisu internetowego albo nie przekazał danych w formie wywiadu telefonicznego, nie mógł odmówić przekazania danych w formie bezpośredniego wywiadu.

W trakcie powszechnego spisu rolnego w 2020 r. wywiady przeprowadzali rachmistrze spisowi realizujący wywiady telefoniczne i bezpośrednie.

Rachmistrzami spisowymi realizującymi wywiady telefoniczne byli pracownicy urzędów statystycznych wyznaczeni przez Zastępcę Wojewódzkiego Komisarza Spisowego do realizacji wywiadów telefonicznych. Rachmistrze ci realizowali wywiady telefonicznie na stanowiskach pracy w urzędach statystycznych lub w przypadku zwiększonego zagrożenia COVID-19 zdalnie z domu.

Rachmistrze realizujący wywiady telefoniczne musieli swobodnie posługiwać się komputerem, a zwłaszcza obsługiwać aplikację, dzięki której wypełniali formularze spisowe. Ponadto niezbędna była znajomość funkcjonalności aplikacji sterującej stroną techniczną realizacji wywiadów i umiejętność zastosowania jej w praktyce. Osoby te charakteryzowały się umiejętnością taktownego i efektywnego przekonywania do uczestnictwa w telefonicznej formie spisu, łatwością wystawiania się i używaniem poprawnego języka polskiego. Głównym zadaniem takiego rachmistrza była realizacja telefonicznych wywiadów spisowych oraz obsługa kanału infolinii spisowej „Spisz się przez telefon”, tj. spisywanie użytkowników gospodarstw rolnych, którzy zadzwonili na infolinię spisową i wyrazili chęć spisania przez telefon.

Rekomendowana liczba rachmistrzów spisowych realizujących wywiady telefoniczne

Województwo	Liczba rachmistrzów	
	wersja min.	wersja maks.
Dolnośląskie	36	75
Kujawsko-pomorskie	39	81
Lubelskie	112	234
Lubuskie	13	27
Łódzkie	78	163
Małopolskie	90	189
Mazowieckie	144	302
Opolskie	17	36
Podkarpackie	82	172
Podlaskie	51	106
Pomorskie	25	52

(dok.)

Województwo	Liczba rachmistrzów	
	wersja min.	wersja maks.
Śląskie	37	78
Świętokrzyskie	56	117
Warmińsko-mazurskie	28	59
Wielkopolskie	75	158
Zachodniopomorskie	18	38
Razem	900	1886

Rachmistrzami spisowymi, którzy realizowali wywiady telefoniczne i bezpośrednie były osoby pochodzące z naboru zewnętrznego, z którymi dyrektor urzędu statystycznego zawarł umowę zlecenia. Nabór kandydatów na tych rachmistrzów należał do zadań Gminnych Biur Spisowych. Zgodnie z zapisami ustawy o powszechnym spisie rolnym w 2020 r. nabór kandydatów na rachmistrzów spisowych był otwarty i konkurencyjny. Ogłoszenia o naborze na rachmistrzów spisowych były umieszczone w miejscach powszechnie dostępnych w siedzibie urzędu gminy oraz opublikowane w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej urzędu gminy. Kandydat na rachmistrza spisowego musiał spełniać określone w ustawie warunki. Były to osoby:

- pełnoletnie,
- posiadające co najmniej średnie wykształcenie,
- posługujące się językiem polskim w mowie i piśmie,
- nie skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Wszyscy kandydaci na rachmistrzów, którzy spełniali powyższe warunki musieli uczestniczyć w przeznaczonym dla nich szkoleniu zakończonym egzaminem. Z uwagi na zagrożenie pandemiczne zarówno szkolenie, jak i egzamin odbywały się za pośrednictwem platformy e-learningowej. W ramach szkolenia zostały przeprowadzone warsztaty online z obsługi aplikacji spisowej. Po ukończeniu szkolenia kandydat na rachmistrza potwierdzał ten fakt w aplikacji w celu uzyskania kodu dostępu do egzaminu sprawdzającego zdobytą wiedzę. Na zdanie egzaminu kandydat na rachmistrza miał 2 dni od zakończenia szkolenia, przy czym po zalogowaniu się do egzaminu kandydat nie mógł przerwać egzaminu. Uzyskanie liczby poprawnych odpowiedzi na poziomie 60% kwalifikowało kandydata do wpisania na listę osób, spośród których wybierani byli rachmistrzowie. Umowy zlecenia zawierane były z osobami, które uzyskały najlepszy wynik z egzaminu lub, w przypadku osiągnięcia takiego samego wyniku, rozwiązały test w najkrótszym czasie w ramach ustalonej z Centralnym Biurem Spisowym liczby. Pozostałe osoby stanowiły zasób rachmistrzów rezerwowych, z którego korzystano w przypadku rezygnacji z pracy rachmistrza spisowego.

Rekomendowana liczba rachmistrzów spisowych pochodzących z naboru zewnętrznego

Województwo	Liczba rachmistrzów w CAPI
Dolnośląskie	246
Kujawsko-pomorskie	235
Lubelskie	685
Lubuskie	99

(dok.)

Województwo	Liczba rachmistrzów w CAPI
Łódzkie	476
Małopolskie	549
Mazowieckie	895
Opolskie	107
Podkarpackie	493
Podlaskie	314
Pomorskie	179
Śląskie	255
Świętokrzyskie	345
Warmińsko-mazurskie	173
Wielkopolskie	471
Zachodniopomorskie	139
Razem	5661

Liczba rachmistrzów spisowych w trakcie prac spisowych ulegała zmianie, również z powodu rezygnacji z pracy przez rachmistrzów pochodzących z naboru zewnętrznego.

Liczba rachmistrzów spisowych realizujących wywiady

Rodzaj rachmistrza	Liczba osób
Rachmistrz spisowy z naboru wewnętrznego realizujący wywiady telefoniczne	1518
Rachmistrz spisowy z naboru zewnętrznego realizujący wywiady telefoniczne i bezpośrednie	5816

Rachmistrz spisowy pochodzący z naboru zewnętrznego na czas wykonywania prac spisowych został wyposażony w urządzenie mobilne z zainstalowaną aplikacją do zbierania danych spisowych. Aplikacja ta pozwala na zbieranie danych zarówno z wywiadów bezpośrednich, jak i przeprowadzanych telefonicznie. W związku z epidemią COVID-19 przygotowane zostały dla rachmistrzów spisowych zasady realizacji spisu metodą wywiadu bezpośredniego, które określały warunki, w jakich mogli przystąpić do realizacji spisu w terenie. Wszyscy rachmistrze realizujący wywiady w terenie zostali zaopatrzeni w środki ochrony osobistej (maseczki, płyny dezynfekujące). Ponadto rachmistrze spisowi zostali wyposażeni w dodatkowe maseczki, które były rozdawane użytkownikom gospodarstw rolnych podczas wywiadu.

Centralne Biuro Spisowe na bieżąco ustalało dzienne liczby (tzw. targety) gospodarstw rolnych do spisania, jakie należało osiągnąć w skali województwa w celu uzyskania możliwie pełnej kompletności spisu w pozostałym do jego zakończenia czasie. Targety były przysyłane codziennie do wojewódzkich biur spisowych w celu bieżącego monitorowania postępów w realizacji powszechnego spisu rolnego i pracy rachmistrzów spisowych przez dyspozytorów wojewódzkich.

13.5. Stanowiska do samospisu

W celu umożliwienia użytkownikom gospodarstw rolnych nieposiadającym we własnym zakresie techniczno-materiałnych warunków umożliwiających przeprowadzenie samospisu internetowego gminni komisarze spisowi, zgodnie z art. 8 b ustawy o powszechnym spisie rolnym, zapewnili im bezpłatny dostęp do stanowisk komputerowych wyposażonych w sprzęt komputerowy z zainstalowanym oprogramowaniem wystarczającym do przeprowadzenia samospisu internetowego.

Na wniosek użytkownika gospodarstwa rolnego właściwy gminny komisarz spisowy zapewniał w czasie przeprowadzania samospisu internetowego na stanowisku komputerowym niezbędną pomoc w zakresie obsługi interaktywnej aplikacji.

Stanowiska do samospisu były udostępnione w urzędach obsługujących wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast.

Liczba stanowisk do samospisu

Wyszczególnienie		Liczba stanowisk do samospisu	
		w szt.	w %
Liczba punktów, w których znajdowały się stanowiska do samospisu.		2487	100,00
Liczba punktów, w których znajdowało się odpowiednio 1, 2, 3, 4 lub 5 stanowisk do samospisu w danym województwie.	1	2425	97,50
	2	45	1,81
	3	9	0,36
	4	5	0,20
	5	3	0,12
Liczba punktów w danym województwie, w których średnie wykorzystanie stanowisk do samospisu wynosiło odpowiednio: 0, 1-10, 11-30 razy w tygodniu.	0	1350	54,28
	1-10	1124	45,20
	11-30	13	0,52
Liczba punktów, w których informacja o przygotowanym stanowisku do samospisu była wyeksponowana w dostępnym ogólnie miejscu w urzędzie.		2481	99,76

Liczba stanowisk do samospisu według województw

Województwo	Liczba punktów, w których znajdowały się stanowiska do samospisu w danym województwie	Liczba punktów, w których znajdowało się odpowiednio 1, 2, 3, 4 lub 5 stanowisk do samospisu w danym województwie				
		1	2	3	4	5
Dolnośląskie	170	166	3	–	1	–
Kujawsko-pomorskie	145	143	1	1	–	–

(dok.)

Województwo	Liczba punktów, w których znajdowały się stanowiska do samospisu w danym województwie	Liczba punktów, w których znajdowało się odpowiednio 1, 2, 3, 4 lub 5 stanowisk do samospisu w danym województwie				
		1	2	3	4	5
Lubelskie	211	210	1	–	–	–
Lubuskie	83	82	–	–	1	–
Łódzkie	178	175	2	1	–	–
Małopolskie	183	177	5	–	–	–
Mazowieckie	315	303	6	4	1	1
Opolskie	72	67	5	–	–	1
Podkarpackie	161	156	4	–	1	–
Podlaskie	119	114	3	2	–	–
Pomorskie	124	123	1	–	–	–
Śląskie	168	166	2	–	–	–
Świętokrzyskie	103	100	3	–	–	–
Warmińsko-mazurskie	117	114	2	–	1	–
Wielkopolskie	224	217	6	–	–	1
Zachodniopomorskie	114	112	1	1	–	–
Razem	2487	2425	45	9	5	3

Wykorzystanie stanowisk do samospisu według województw

Województwo	Liczba punktów w danym województwie, w których średnie wykorzystanie stanowisk do samospisu wynosiło odpowiednio: 0, 1–10, 11–30 razy w tygodniu		
	0	1–10	11–30
Dolnośląskie	86	84	–
Kujawsko-pomorskie	41	103	1
Lubelskie	126	85	–
Lubuskie	59	24	–
Łódzkie	101	77	–
Małopolskie	98	85	–
Mazowieckie	129	181	5
Opolskie	19	53	–

(dok.)

Województwo	Liczba punktów w danym województwie, w których średnie wykorzystanie stanowisk do samospisu wynosiło odpowiednio: 0, 1-10, 11-30 razy w tygodniu		
	0	1-10	11-30
Podkarpackie	55	102	4
Podlaskie	64	54	1
Pomorskie	88	36	-
Śląskie	128	40	-
Świętokrzyskie	35	67	1
Warmińsko-mazurskie	83	33	1
Wielkopolskie	158	66	-
Zachodniopomorskie	80	34	-
Razem	1350	1124	13

14. Szkolenie członków aparatu spisowego

Ze względu na zagrożenie pandemiczne związane z COVID-19 szkolenia do powszechnego spisu rolnego prowadzone były zdalnie. Taka forma szkoleń pozwalała uczestnikom na wybór dogodnego dla nich terminu spośród oferowanych. Była to nowość zarówno dla uczestników szkoleń, jak i dla trenerów i wymagała od uczestników dużej samodyscypliny.

Przed rozpoczęciem powszechnego spisu rolnego przeprowadzono szkolenia dla wszystkich grup osób zaangażowanych w prace spisowe w celu przygotowania pracowników służb statystyki publicznej oraz kandydatów na rachmistrzów spisowych do realizacji spisu.

Zgodnie z koncepcją szkoleń w pierwszym etapie zrealizowano szkolenia centralne, w ramach których zostali przeszkoleni trenerzy merytoryczno-organizacyjni, dyspozytorzy centralni i wojewódzcy, konsultanci infolinii spisowej oraz pozostali członkowie Wojewódzkich Biur Spisowych. Następnie przeszkoleni centralnie trenerzy szkolili kandydatów na rachmistrzów spisowych i członków Gminnych Biur Spisowych.

Szkolenia centralne zostały zorganizowane przez Grupę ds. kadr i organizacji szkoleń.

W ramach szkoleń centralnych zrealizowano następujące szkolenia:

- Metodologia i organizacja powszechnego spisu rolnego w 2020 r. – szkolenie to przeznaczone było dla trenerów merytoryczno-organizacyjnych (tj. pracowników urzędów statystycznych, którzy w kolejnym etapie szkoleń przeprowadzili szkolenia dla kandydatów na rachmistrzów spisowych oraz członków GBS), dyspozytorów centralnych i wojewódzkich, konsultantów infolinii spisowej oraz pozostałych pracowników WBS. Zakres szkolenia obejmował następującą tematykę:
 - organizacja powszechnego spisu rolnego w 2020 r.: przepisy ogólne, budowa aparatu spisowego i jego zadania, rachmistrze spisowi poszczególnych typów (nabór, szkolenie, zadania),
 - ochrona danych osobowych,
 - popularyzacja powszechnego spisu rolnego: organizacja promocji centralnej i regionalnej, działania Centralnego Biura Spisowego, wojewódzkich i gminnych biur spisowych w zakresie promocji, linia komunikacji, organizacja infolinii,
 - socjotechnika: najważniejsze problemy, jakie mogą pojawić się w wywiadach bezpośrednich i telefonicznych np. sposób przekazywania pytań, podstawowe bariery komunikacyjne, stres w pracy rachmistrzów, komunikacja werbalna i pozawerbalna,
 - metodologia powszechnego spisu rolnego i zasady wypełniania formularza.
- Warsztaty praktyczne dla trenerów merytoryczno-organizacyjnych – warsztaty przeznaczone były dla pracowników urzędów statystycznych w celu przygotowania ich do roli trenerów, którzy w kolejnym etapie szkoleń przeprowadzili szkolenia dla kandydatów na rachmistrzów spisowych oraz członków GBS. Warsztaty polegały na pracy z aplikacją spisową, w tym na prowadzeniu wywiadów na podstawie przykładów szkoleniowych.
- Warsztaty dla dyspozytorów centralnych i wojewódzkich – warsztaty przeznaczone były dla pracowników GUS oraz urzędów statystycznych pełniących rolę dyspozytorów centralnych i wojewódzkich. Głównym celem szkolenia było przedstawienie funkcjonalności systemu zarządzania i monitorowania powszechnym spisem rolnym CORstat_Rol, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w stosunku do wersji systemu wykorzystywanego w badaniach bieżących GUS oraz systemu wspomagającego Redmine. Warsztaty zostały podzielone na 3 edycje. W pierwszej wzięły udział osoby bez doświadczenia w pracy z systemem CORstat, w drugiej – osoby korzystające z systemu CORstat w badaniach bieżących GUS, natomiast trzecia edycja była przeznaczona dla wszystkich uczestników. Na prośbę uczestników warsztatów odbył się dodatkowo pozaplanowy instruktaż z zakresu obsługi aplikacji do zbierania danych w wywiadach bezpośrednich. Zakres warsztatów obejmował:
 - zasady przetwarzania danych i funkcjonalność systemu CORstat_Rol,
 - rozbudowa funkcjonalna systemu CORstat dla potrzeb powszechnego spisu rolnego w 2020 r. – CORstat_Rol,
 - omówienie zagadnień problemowych i przypadków szczególnych związanych z obsługą CORstat_Rol,
 - Redmine jako narzędzie wspomagające.

- Warsztaty dla konsultantów infolinii spisowej – warsztaty przeznaczone były dla pracowników urzędów statystycznych pełniących rolę konsultantów infolinii spisowej. Głównym celem szkolenia było przygotowanie pracowników służb statystyki publicznej do roli konsultantów infolinii spisowej. Ich zadaniem było wsparcie informacyjne dotyczące powszechnego spisu rolnego, takie jak obsługa respondenta poprzez pomoc w samospisie (logowanie i wyjaśnienie pytań w aplikacji), weryfikacja rachmistrza, przekazanie informacji dotyczących powszechnego spisu rolnego (np. cele spisu, RODO), a także zapoznanie pracowników służb statystyki publicznej z aplikacją do obsługi infolinii spisowej, aplikacją CORstat_Rol, systemem zgłoszeń Redmine oraz aplikacją spisową. Zakres warsztatów obejmował następującą tematykę:
 - popularyzacja powszechnego spisu rolnego w 2020 r.,
 - aplikacja do obsługi infolinii spisowej – Interaction Desktop (instruktaż),
 - system CORstat_Rol – funkcjonalność dla konsultanta infolinii spisowej,
 - system Redmine jako narzędzie wspomagające,
 - aplikacja spisowa – warsztaty praktyczne.

Pracownikom statystyki publicznej zostały udostępnione dodatkowo nagrania ze szkoleń centralnych oraz opracowane odpowiedzi na pytania zadawane na czacie podczas szkoleń centralnych.

Grupa ds. kadr i organizacji szkoleń opracowała również procedurę organizacji szkoleń kandydatów na rachmistrzów spisowych, w ramach której uwzględniono szkolenie kandydatów za pośrednictwem aplikacji e-learning, warsztaty online prowadzone przez WBS oraz zasady egzaminu w systemie e-learning.

Na potrzeby powszechnego spisu rolnego opracowane zostały następujące materiały:

- Instrukcja organizacyjna do PSR 2020. przeznaczona dla wojewódzkich i gminnych biur spisowych,
- Instrukcja metodologiczna przeznaczona dla rachmistrzów realizujących spis metodą wywiadu telefonicznego i bezpośredniego. Dokument zawierał zasady wypełniania aplikacji spisowej, w tym wyjaśnienia dotyczące definicji pojęć, załączonych słowników oraz przykłady i rozwiązania dla wybranych przypadków,
- Instrukcja wypełniania aplikacji spisowej (samospis) przeznaczona dla osób dokonujących samospisu. Instrukcja zawierała zasady wypełniania aplikacji spisowej, które oprócz wskazówek na formularzu elektronicznym służyły jako materiał pomocniczy dla spisujących się respondentów w przypadku napotkanych trudności w udzielaniu odpowiedzi na pytania. Był to dokument przeznaczony dla użytkowników zewnętrznych, który został oficjalnie udostępniony na stronie www.spisrolny.gov.pl,
- Instrukcja do logowania się do samospisu,
- Procedury do Powszechnego Spisu Rolnego w 2020 r. przeznaczone dla wojewódzkich i gminnych biur spisowych, w tym również rachmistrzów spisowych,
- Skrypt przeznaczony dla osób pracujących na infolinii w celu umożliwienia udzielenia szybkiej i właściwej odpowiedzi na zadawane pytania. Skrypt zawierał zapisane hasłowo najważniejsze informacje dotyczące każdego z pytań zawartych na formularzu,
- Instrukcja do obsługi aplikacji CORstat_Rol,
- Instrukcja systemu zgłoszeń Redmine,
- Instrukcje do obsługi aplikacji do zbierania danych dla rachmistrza spisowego,
- Wytyczne do działań promocyjnych,
- Zestaw przykładów na warsztaty,
- Zestaw przykładowych pytań egzaminacyjnych dla rachmistrzów,
- Test egzaminacyjny dla rachmistrzów,
- Prezentacje szkoleniowe.

Powyższe dokumenty oraz nagrania dla osób zaangażowanych w prace spisowe dostępne były w Systemie Edukacyjnym, na dysku sieciowym (udostępnionym przez Biuro Organizacji i Kadr GUS), w aplikacji e-learning, Systemie Redmine i na serwerze dla GBS.

15. Infolinia spisowa

Na potrzeby realizacji powszechnego spisu rolnego w 2020 r. pod numerem telefonu +48 22 279 99 99 została uruchomiona Infolinia spisowa, która była dostępna również przed rozpoczęciem spisu, tj. od 17 do 31 sierpnia 2020 r., od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 18.00. Od 1 września do 30 listopada 2020 r. infolinia była czynna przez 7 dni w tygodniu, od godziny 8.00 do 20.00. W tym czasie użytkownicy gospodarstw rolnych mogli uzyskać od dyżurujących konsultantów infolinii niezbędne informacje dotyczące spisu lub też potwierdzić tożsamość rachmistrza spisowego. W ramach infolinii został uruchomiony kanał „Spisz się przez telefon”, gdzie osoby dzwoniące mogły dokonać samospisu za pośrednictwem rachmistrza spisowego. Pracami infolinii kierował lider grupy do spraw infolinii.

Dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania Infolinii w wojewódzkich biurach spisowych powołani zostali regionalni koordynatorzy infolinii spisowej, którzy zarządzali pracą infolinii spisowej we współpracy z Liderem grupy ds. infolinii spisowej.

16. Systemy informatyczne i aplikacje wspierające realizację spisu

W trakcie prac spisowych członkowie aparatu spisowego korzystali z różnych systemów informatycznych i aplikacji. Najczęściej wykorzystywane narzędzia informatyczne to:

16.1. CORstat_Rol

CORstat_Rol był najważniejszym systemem obsługującym powszechny spis rolny służącym do zarządzania i monitorowania spisu. System ten umożliwiał:

- monitorowanie stanu realizacji spisu,
- sterowanie przepływem pracy pomiędzy różnymi kanałami zbierania danych,
- przydział zadań rachmistrzom,
- obsługę zdarzeń dotyczących obowiązków spisowych,
- przepływ danych pomiędzy systemami spisowymi,
- zarządzanie dostępnością danych,
- wyznaczenie statusów określających stan spisu w gospodarstwie,
- generowanie raportów o kompletności spisu.

16.2. Redmine

System zgłoszeń Redmine był narzędziem ułatwiającym wyjaśnienie problemów oraz komunikacji pomiędzy różnymi szczeblami aparatu spisowego. Osobom, które po raz pierwszy napotkały dany problem, pozwalał również na skorzystanie z wcześniej wypracowanych rozwiązań (dostęp do tzw. bazy wiedzy). Pozwalał również na szybkie przekazanie wszystkim uczestnikom informacji operacyjnych.

16.3. IC Business Manager

IC Business Manager pozwalał na bieżące sprawdzanie obciążenia Infolinii. Aplikacja ta umożliwiała sprawdzenie liczby połączeń od respondentów, czasu oczekiwania na połączenie z konsultantem lub rachmistrzem, czasu rozmów oraz liczby obsługujących konsultantów i rachmistrzów spisowych.

Centralne Biuro Spisowe w czasie trwania spisu, po analizie statystyk dostępnych w IC Business Manager, podejmowało decyzje o zmianach w obsadzie osobowej na linii „Spisz się przez telefon”, aby wyeliminować zbyt długi czas oczekiwania na połączenie przez respondentów.

16.4. Aplikacja Moduł Merytoryczny

Moduł Merytoryczny (MM) to wewnętrzny system informatyczny umożliwiający podgląd ankiet, a także kontrolę i analizę zebranych danych w trakcie trwania spisu oraz po jego zakończeniu. Pozwalało to na szybkie reagowanie na pojawiające się błędy w czasie, kiedy możliwy był jeszcze kontakt z rachmistrzem i respondentem.

System wyposażony był w szereg predefiniowanych filtrów. Umożliwiał dodatkowo tworzenie własnych zapytań przez ekspertów merytorycznych w poszczególnych województwach, co pozwalało na wychwycenie sytuacji błędnych lub wątpliwych. Było to istotne ze względu na możliwość uwzględnienia w kontrolach różnic regionalnych. MM umożliwiał też kontrolę spójności pomiędzy poszczególnymi działaniami formularza spisowego.

16.5. Aplikacje użytkowe dla użytkowników spisu

Na potrzeby powszechnego spisu rolnego utworzono środowisko informatyczne umożliwiające zbieranie danych następującymi kanałami:

1. Samospis internetowy, który był realizowany przez respondenta przy użyciu aplikacji uruchamianej w przeglądarce internetowej.
2. Spis telefoniczny na żądanie (inna forma samospisu) realizowany przez rachmistrza spisowego, po skontaktowaniu się respondenta z Infolinią, przy użyciu dedykowanej aplikacji.
3. Wywiad telefoniczny realizowany przez rachmistrza spisowego z wykorzystaniem oprogramowania systemu Call Center.
4. Wywiad realizowany przez rachmistrza spisowego w sposób bezpośredni lub telefoniczny z wykorzystaniem aplikacji mobilnej na smartfonie.

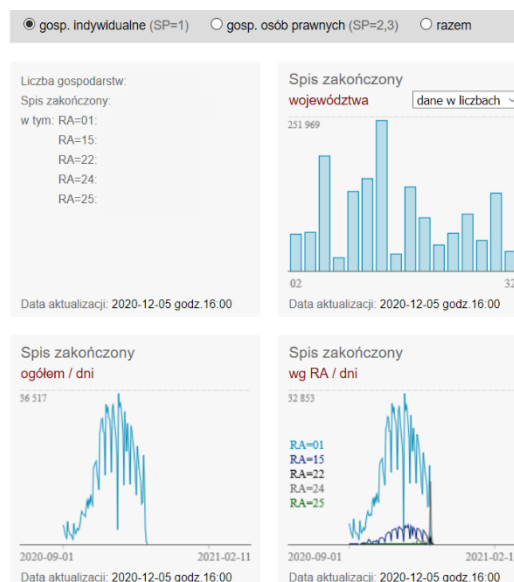
16.6. System Call Center

System Call Center służył do obsługi infolinii spisowej oraz połączeń wychodzących w celu realizacji spisu metodą wywiadu telefonicznego wspomaganego komputerowo, z użyciem formularza elektronicznego do rejestracji danych.

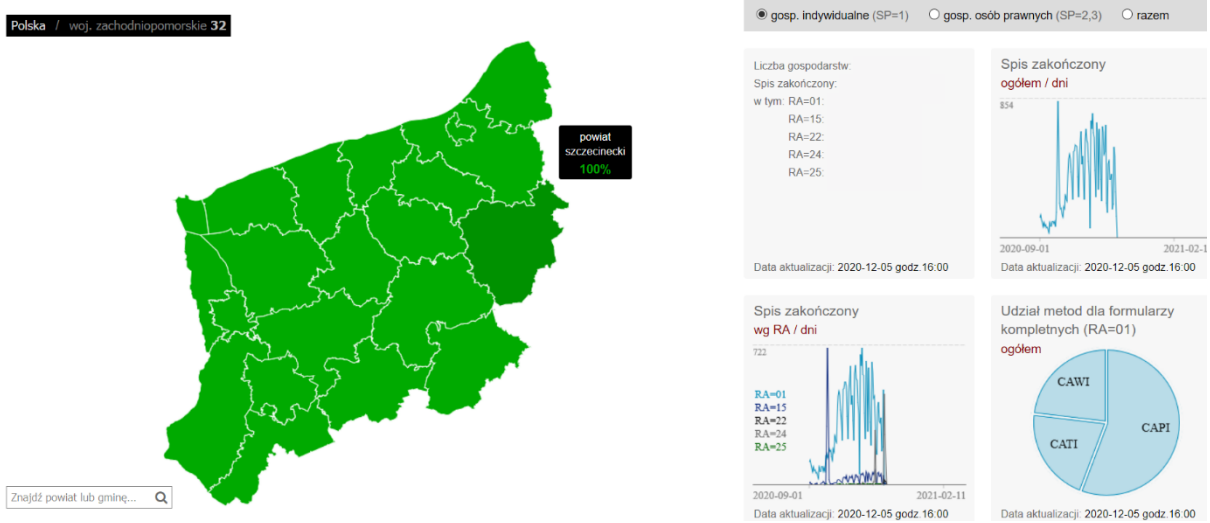
16.7. Dashboard Informacyjny

W celu zapewnienia dostępu do informacji o postępie spisu oraz wybranych zjawiskach rejestrowanych w jego trakcie, opracowano dashboard, który udostępniał statystyki, wykresy oraz mapy – na poziomie ogólnopolskim, a także dla poszczególnych województw, gmin, rejonów i obwodów spisowych. Przygotowano dwie wersje dashboardu z przeznaczaniem dla GUS oraz wojewódzkich biur spisowych (wersja pełna) oraz dla gminnych biur spisowych (wersja z ograniczonym zakresem danych).

Widok dashboardu w układzie ogólnopolskim

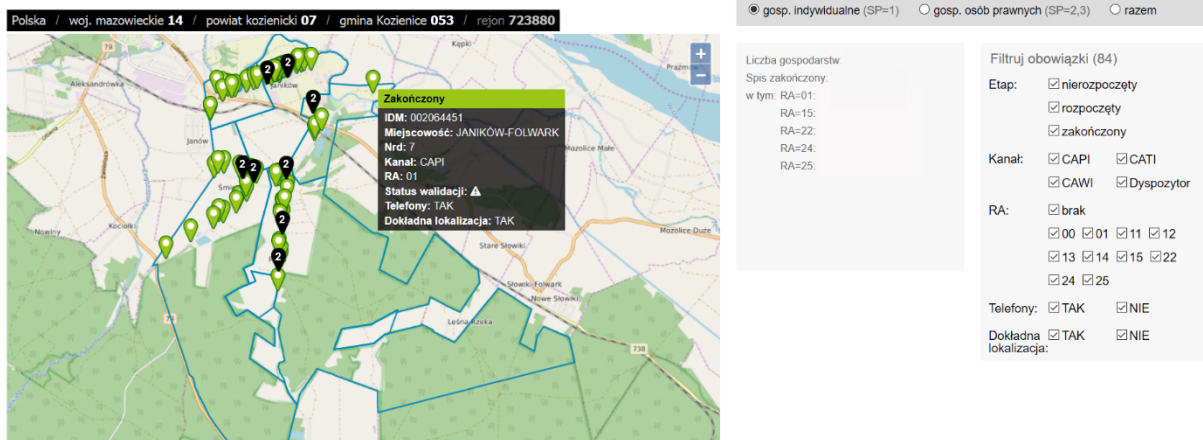

Widok dashboardu w układzie wybranego województwa

Na najniższym poziomie rejonu statystycznego, dashboard wyświetlał mapę terenową z oznaczeniem lokalizacji siedziby użytkownika gospodarstwa rolnego. Punkty na mapie wyświetlane były w kolorze wskazującym na etap realizacji spisu (np. kolor zielony reprezentował lokalizacje, w których spis zakończono). Dodatkowo po wskazaniu punktu na mapie wyświetlane były szczegółowe informacje adresowe oraz statusy realizacji spisu.

Mapa terenowa

17. Bezpieczeństwo urządzeń mobilnych i transferu danych

Spis rolny był przeprowadzany z wykorzystaniem bezpiecznych technologii informatycznych i komunikacyjnych za pomocą systemu teleinformatycznego spełniającego minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych w rozumieniu art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2019 r. poz. 700, 730, 848 i 1590) oraz zapewniającego interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności, w sposób gwarantujący poufność, integralność i dostępność informacji z uwzględnieniem ich autentyczności, rozliczalności, niezaprzeczalności i niezawodności.

18. System przetwarzania danych

Na potrzeby przetwarzania danych spisowych wykorzystano System Pozyskiwania, Przetwarzania i Integracji Danych Statystycznych (SPDS), który zastąpił kilkadziesiąt wcześniej stosowanych różnych aplikacji zarządzających przetwarzaniem danych uzyskanych w poszczególnych badaniach statystycznych. System działa w środowisku jednolitym i zapewnia wszystkie niezbędne funkcje, do których należą:

- import zebranych danych statystycznych,
- edycja poszczególnych zapisów,
- walidacja przetwarzanych danych,
- udostępnianie danych, na podstawie których będą generowane raporty wstępne,
- autokorekta i imputacja danych,
- edycja informacji o realizacji obowiązków sprawozdawczych,
- definiowanie raportów i tabel kontrolnych,
- generowanie raportów i tabel kontrolnych,
- przechowywanie i przesyłanie danych do zewnętrznych podsystemów (hurtownia danych statystycznych).

Pozyskane zbiory danych spisowych zawierające dane jednostkowe identyfikowalne trafiły do Operacyjnej Bazy Mikrodanych (OBM), natomiast zbiory zawierające tylko dane nieidentyfikowalne oraz zagregowane przetwarzane były w SPDS.

Przetwarzanie danych spisowych obejmuje następujące główne grupy działań:

1. Kontrola i korekta danych – rozpoczęła się już na etapie zbierania danych dzięki zawartym w aplikacji formularzowej algorytmom do kontroli logiczno-rachunkowej i zakresowej. Po zakończeniu spisu, zbiór zebranych danych został poddany szczegółowej walidacji z wykorzystaniem założeń przygotowanych przez ekspertów krajowych oraz Eurostatu.
2. Imputacja danych – została zastosowana dla gospodarstw rolnych, dla których wystąpiły tzw. braki odpowiedzi.
3. Uzupelnienie danych spisowych danymi administracyjnymi – działania te rozpoczęły się od pozyskania zbiorów danych administracyjnych i ich standaryzacji. Następnie opracowano i zaimplementowano założenia do uzupełnienia rekordów danymi administracyjnymi.
4. Naliczenie typologii gospodarstw rolnych – na podstawie algorytmów opracowanych przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – PIB dla każdego gospodarstwa rolnego została wyliczona wielkość ekonomiczna i określony typ rolniczy.
5. Przygotowanie zbioru danych na potrzeby bazy danych Eurostatu – Eurofarm. Prace te obejmują m.in. mapowanie pól bazy krajowej na pola bazy Eurofarm, przygotowanie zbioru nieidentyfikowanych danych jednostkowych zgodnie z wymaganiami zawartymi w *Integrated Farm Statistics Handbook 2020* dotyczącymi struktury rekordu, nazw, kodowania, formatowania, oznaczeń cech nieistotnych i niewystępujących w Polsce.

Każdy etap przetwarzania danych kończy się generowaniem raportu z walidacji i tablic kontrolnych.

19. Udostępnianie wyników

Dane uzyskane w spisie (wstępne i ostateczne) są/będą udostępniane w:

- krajowych systemach bazodanowych:
 - Bank Danych Lokalnych,
 - Działowa Baza Wiedzy,
 - Geoportal Statystyczny,
 - Stanowisko „Naukowiec”,
- bazie Eurostatu – Eurofarm,
- formie informacji sygnalnych i publikacji.

Na podstawie wniosków składanych przez odbiorców indywidualnych lub instytucjonalnych będą realizowane również zamówienia indywidualne na wyniki spisu rolnego.

Wyniki spisu od poziomu krajowego do powiatów są prezentowane są **według siedziby użytkownika** gospodarstwa rolnego. Wyjątek stanowią dane dotyczące **typologii** gospodarstw rolnych, które są prezentowane według **siedziby gospodarstwa rolnego**.

Wszystkie dane na poziomie **gmin** udostępniane są według **siedziby gospodarstwa rolnego**.

Harmonogram udostępniania wyników spisu rolnego jest dostępny na stronie:

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rolnictwo-lesnictwo/psr-2020/>